

İRAN

ÜLKE RAPORU

2018

İRAN ÜLKE RAPORU

2018

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	4
TABLO LİSTESİ	4
YÖNETİCİ ÖZETİ	5
1. GENEL BİLGİ	6
COĞRAFYA VE İKLİM	7
SİYASİ VE İDARİ YAPI	7
NÜFUS VE İŞGÜCÜ	8
2. GENEL EKONOMİK DURUM	8
TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER	9
GSYİH SEKTÖREL DAĞILIMI	9
CARİ İŞLEMLER DENGESİ	10
DÖVİZ REZERVİ	10
KAMU BORCU	10
DIŞ BORÇ	10
ASGARİ ÜCRET	10
3. EKONOMİ'DE ÖNE ÇIKAN SEKTÖRLER	10
ENERJİ (PETROL & DOĞALGAZ)	11
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR	14
İÇ VERGİ UYGULAMALARI	15
ÜLKEDE İŞ KURMA MEVZUATI	15
ŞİRKET KURULUŞU	15
İran'da Temsilcilik Ofisi veya Şube Açılması	16
İran'da Ticari Acenta Tayini	17
SERBEST TİCARET/SANAYİ BÖLGELERİ & ÖZELEKONOMİK BÖLGELER	17
ÜLKEDEKİ İHALELER	17
İhale Süreci	18
Banka Garantileri	20
5. DIŞ TİCARET	22
İRAN'IN İTHALATI	22
İRAN'IN İHRACATI	23
6. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE VERGİLER	25
GÜMRÜK TARİFELERİ	25
İTHALAT REJİMİ	25
GÜMRÜK VERGİLERİ	27

TARİFE DIŞI ENGELLER	27
STANDARDİZASYON	28
7. TÜRKİYE İLE TİCARET	28
TÜRKİYE'NİN İRAN'A İHRACATI	29
TÜRKİYE'NİN İRAN'DAN İTHALATI	30
8. İKİ ÜLKE ARASINDAKİ ANLAŞMA VE PROTOKOLLER.....	31
9. PAZAR İLE İLGİLİ BİLGİLER	32
FİKRİ, SİNAİ MÜLKİYET HAKLARI	32
DAĞITIM KANALLARI.....	33
TİCARİ ANLAŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ (TAHRAN TAHKİM MERKEZİ).....	33
TÜKETİCİ YAPISI, TERCİHLERİ VE HARCAMALARI	34
KONFEKSİYON GENELGESİ.....	34
ULAŞTIRMA VE TAŞIMACILIK MALİYETLERİ.....	34
SÖZLEŞMELER VE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR	35
FUAR KATILIMLARININ SAĞLANMASI.....	36
2018 YILI İÇERİSİNDE ÖNEÇIKAN FUARLAR	36
10. İŞADAMLARININ PAZARDA DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR.....	37
GENEL BİLGİLER.....	37
PARA KULLANIMI	37
PASAPORT VE VİZE İŞLEMLERİ	37
RESMİ TATİLLER VE ÇALIŞMA SAATLERİ	37
YEREL SAAT.....	38
ULAŞIM	38
11. SWOT ANALİZİ	39
12. YARARLI ADRESLER.....	40
13. KAYNAKÇA.....	41

KISALTMALAR

GTIP: Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu

USD: United States Dollar (Amerikan Doları)

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: İran'a Ait Genel Ekonomik Göstergeler	9
Tablo 2: Sektörlerin GSYİH içindeki payı (%).....	10
Tablo 3: İran'a Ait Enerji Göstergeleri.....	11
Tablo 4: İran'ın Dış Ticareti (Milyar \$).....	22
Tablo 5: İran'ın İthal Ettiği Başlıca Ürünler (1.000 \$).....	22
Tablo 6: İran'ın Başlıca Ülkeler İtibari ile İthalatı (1.000 \$).....	23
Tablo 7: İran'ın İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (1.000 \$).....	23
Tablo 8: İran'ın Başlıca Ülkeler İtibari ile İhracatı	24
Tablo 9: Türkiye'nin İran ile Dış Ticareti (1.000 \$).....	28
Tablo 10: Türkiye'nin İran'a İhracatında Başlıca Ürünler (1.000 \$).....	29
Tablo 11: Türkiye'nin İran'dan İthalatında Başlıca Ürünler (1.000 \$).....	30
Tablo 13: İki Ülke Arasında İmzalanan Ticari Anlaşmalar	31
Tablo 14: Ülkedeki Resmi Tatiller.....	38

YÖNETİCİ ÖZETİ

- 1.628.750 kilometrekarelik yüzölçümü ile İran; dünyasiralamasında en büyük 17. Yüzölçümüne sahip olan ülkedir. Devlet başkanlığını Hasan Ruhani'dir, ve ülkenin dini lideri sıfatını Ayetullah Seyid Ali Hamaney üstlenmektedir. Çoğunluğunu Farslar ve Azerilerin oluşturduğu ülkede resmi dil Farsça'dır. Worldometers verilerine göre ülkenin mevcut nüfusunun 81.5 milyon civarında olduğu tahmin edilmektedir.
- İran yıllık ekonomi raporunda yer alan verilere göre 2016 yılı için sektörlerin GSYİH içindeki payı; tarım için % 18.8, hizmetler için % 57.3, imalat ve madencilik için %24.5 ve petrol için %9.4 olarak kaydedilmiştir. Bu veriler ışığında hizmet sektöründe artış gözlemlenirken, petrol ve imalatın GSYİH içerisindeki payının azaldığı söylenebilir.
- İstatistiklere göre, İran ekonomisi 2016 yılında %3,9 oranında büyüme göstermiştir. İşsizlik oranı yaklaşık olarak % 12,45 , enflasyon oranı % 9,2 civarındadır.
- İran 2016 yılında toplam 92,2 milyar dolar dış ticaret hacmine sahip olup; 46 milyar dolarlık ihracat, 46,2 milyar Dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir.
- Ülkenin başlıca ihracat pazarlarının başında Çin, Hindistan, Türkiye, Güney Kore ve Japonya gelmektedir.
- 2018 yılında İran ve Türkiye arasında gerçekleşen ticaret hacmi 10 milyar dolar yaklaşmıştır. İhracatımız bir önceki yıla göre artış göstererek 5 milyar doları aşmış; ithalatımız ise görülen gerilemeyle birlikte 4 milyar dolar civarındadır.
- Türkiye'nin İran ile dış ticaret hacmi 1996 yılında 1 milyar dolar seviyesinde iken, 2012 yılında yaklaşık 22 milyar dolara ulaşmıştır. Ancak 2012 yılından beri düşüş trendi içinde olan ikili ticaret 2018 yılında 9,6 milyar dolar seviyesinde gerçekleşirken, dış ticaret dengesi de ülkemiz aleyhinde seyretmektedir.
- Türkiye'nin İran'a sektörel bazda ihracatında; altın, mücevherat, motorlu taşıt aksam ve parçaları, ağaç levhalar, mamül tütün, motor ve iplikler ilk sıralarda yer alırken İran'dan ithal ettiği ürünlerin başında enerji ürünleri ve kimyasallar ile işlenmemiş çinko ve alüminyum gelmektedir.

1. GENEL BİLGİ

Resmi Adı	İran İslam Cumhuriyeti
Yönetim Biçimi	Kendine Özgü Bir Yönetim Biçimine Sahiptir. ¹
Devlet Başkanı	Hasan Ruhani
Başkent	Tahran
Nüfus	80.043.000 (BM-16)
Yüz Ölçümü (km²)	1.628.750
Dil	Farsça
Etnik Yapı	%61 Farslar, %16 Azerî Türkleri, %10 Kürtler, 6% Lurlar, %2 Belûcîler, %2 Araplar ve %2 Kaşkay Türkleri ve diğer Türkmen gruplar
Dini Yapı	İslam
Para Birimi	İran Riyali
GSYİH (Milyon \$)	386.125 (imf-2016)
KBGSYİH (\$)	4.798 (imf-2016)
Büyüme Oranı (%)	%3,9 (imf-2016)

¹ 1 Nisan 1979 tarihinde kurulan İran İslam Cumhuriyeti'nin anayasasında, egemenliğin yasama, yürütme ve yargı organları tarafından, Dini Lider'in himayesi altında kullanılacağı kayıtlıdır. Anayasa'ya göre Cumhurbaşkanı yürütmenin başıdır. Ancak iç ve dış politika önceliklerinin belirlenmesi, ya da silahlı kuvvetlerin ve emniyet güçlerinin sevk ve idaresi yetkileri Dini Lider'in uhdesinde toplanmıştır.

COĞRAFYA VE İKLİM

Tarihi İpek Yolu sayesinde eski çağlardan bu yana Avrupa ve Asya'nın kesişme noktasında yer alan İran'ın stratejik konumu, ülkede petrolün keşfi ile daha da önemli hale gelmiştir. Ham petrol taşımacılığının yoğun olarak yapıldığı Umman Körfezi, Basra Körfezi ve Hazar Denizi'ne kıyıları olan İran; Türkiye (499 km), Afganistan (936 km), Irak (1458 km), Pakistan (909 km), Türkmenistan (992 km), Azerbaycan (432 km), Nahcivan (179 km) ve Ermenistan (35 km) ile sınıra sahiptir. Tahran'ın denizden yüksekliği (rakımı) 1.200 metredir.

Engelbeli ve dağlık arazilerin yanı sıra, çöllerle kaplı düzlüklere de sahip olan İran topraklarının %55'i çayır (otlak), %23'ü çöl, %14'ü ekilebilir (arable) alan ve %8'i ormandır.

Ülke genelinde kurak ve yarı-kurak iklim hakim olmakla beraber, Hazar Denizi kıyılarında subtropikal iklim görülmektedir. En sıcak ay olan Temmuz'da ort. hava sıcaklığı 22–37°C ve ort. yağış miktarı 3 mm iken; en soğuk ay olan Ocak'ta ortalama. hava sıcaklığı eksi 3–7°C ve ort. yağış miktarı 46 mmdir. Tahran'da yazları sıcak ve kurak geçmekte (30–40°C), kışları ise hava sıcaklığı 0–15°C arasında değişmektedir. Kışın yüksek kesimlerde kar yağışı görülebilmektedir.

SIYASİ VE İDARİYAPİ

Şah yönetimi 11 Şubat 1979 tarihinde devrilmiş ve dini esasa dayalı bir devlet düzeni kurulmuştur. İran Anayasası 3 Aralık 1979 tarihinde yürürlüğe girmiş, 1989 yılında revize edilmiştir. İran'da gücün ulema ile halk tarafından seçilen temsilciler arasında hiyerarşik olarak paylaşıldığı, dini teokrasi ile Başkanlık sistemi karışımı kendine özgü bir yönetim biçimi hâkimdir.

İran'da siyasi parti temelinde bir yapılanma bulunmamaktadır. Siyasi hayatta, partiler yerine daha çok baskı/çıkar grupları olarak adlandırılacak yapılanmalar rol oynamakta, bu gruplar seçim zamanlarında büyük ittifakların çatısı altında toplanmakta ve seçimlerden sonra tekrar dağılmaktadır.

İran, 31 vilayetten oluşmaktadır. Valiler, İçişleri Bakanının teklifiyle Hükümet tarafından atanmaktadır.

Dini Lider/Rehber (Supreme Leader): İran'da kuvvetler ayrılığı prensibi geçerli olmakla beraber, erkler (yasama, yürütme ve yargı) Rehber'in gözetimi altındadır. Hâlihazırdaki dini lider (Rehber), İslâm Cumhuriyeti'nin kurucusu Humeyni'nin vefatından sonra (1989'da) seçilmiş olan Ayetullah Ali Hameney'dir. Rehber, din adamlarından oluşan Uzmanlar Meclisi tarafından ömür boyu süreyle seçilmektedir. Nizami ordu, Devrim Muhafızları, İçişleri Bakanlığı ve istihbarat kuruluşları doğrudan Dini Lidere bağlıdır. Dini Lider, İçişleri Bakanlığı üzerindeki yetkilerini Cumhurbaşkanı'na devredebilir.

Anayasayı Koruyucular Konseyi (Guardian Council): Dini Liderlik Makamınca seçilen güncel bilgilere sahip 6 kişilik hukukçu heyetinden oluşan Anayasal bir kurumdur. 6 yıllık dönemler itibarıyla görev yapan bu kurumun başlıca görevi; İslâmi Danışma Meclisi kararlarının Anayasa'ya ve Devletin resmi mezhebine uygunluğunu denetlemektir. Ayrıca, cumhurbaşkanlığı seçimlerine katılma başvurusunda bulunan aday adayları arasından adayları tespit etmektedir.

Devlet Uzlaştırma Konseyi (Expediency Council): Din adamı ağırlıklı Anayasayı Koruyucular Konseyi ile İslâmi Danışma Meclisi arasında yasama sürecine ilişkin ortaya çıkabilecek uzlaşmazlıkların giderilmesi amacı ile kurulmuştur. Anayasa değişiklikleri konusunda Dini Lidere görüş bildirir. Ayrıca, Meclis ve Anayasayı Koruyucular Konseyi arasında ortaya çıkan görüş ayrılıklarını inceleyerek alınacak nihai tutum konusunda Dini Lidere öneride bulunur. Üyeleri Dini Lider tarafından atanmaktadır.

Yasama (İslam Danışma Meclisi/İran İslam Parlamentosu): 4 yıllık dönemler için halkın doğrudan ve gizli oy ile seçtiği 290 milletvekilinden oluşan İran Danışma Meclisi (parlamento), sadece bir yasama organı niteliğinde olmayıp; idarenin tüm eylem ve işlemlerinde inceleme ve araştırma yapma yetkisine sahiptir. Kanun teklifi Bakanlar Kurulu Üyelerinin ortak kararı, kanun tasarıları ise en az 15 milletvekilinin talebi ile meclise sunulur. (<http://en.parliran.ir/>)

Yürütme (hükümet): Anayasayı Koruyucular Konseyi'nin onayını almış adaylar arasından belirlenen ve 4 yıllık dönemler için doğrudan halk tarafından (genel seçimlerde) seçilen Cumhurbaşkanı aynı zamanda Hükümet başkanıdır. Hükümetin göreve başlayabilmesi için Parlamentodan güvenoyu alması gerekmektedir. Halen cumhurbaşkanlığı görevini Dr. Hassan Rouhani yürütmektedir. Başbakanlık Kurumu bulunmamaktadır. Son Cumhurbaşkanlığı seçimleri 19 Mayıs 2017 tarihinde düzenlenmiş olup, Cumhurbaşkanı Ruhani, oyların %57'sini alarak ilk turda ve ikinci kez Cumhurbaşkanı seçilmiştir.

Yargı: yasama ve yürütmeden bağımsız olarak iş görmektedir. Adalet Bakanlığı, yargı ve yürütme erkleri arasındaki koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür. Yargı erkinin işleyişinden, Dini Lider tarafından içtihat verme yetkisine haiz ulema arasından 5 yıllık süre için atanan Yargı Erki Başkanı sorumludur. İran devriminin ardından mevcut Kara Avrupası Hukuk Sistemi, İslâm Hukuku ile birleştirilerek oluşturulan İran hukuk sisteminde, İslâm hukuku daha çok aile hukuku ve ceza hukuku alanlarında uygulanmaktadır.

NÜFUS VE İŞGÜCÜ

Ülke nüfusu yaklaşık 79 milyondur. Kadın (%49,6)-erkek sayısı yarı yarıyadır. Halkın %71'i 0-65 yaş grubu ve %24'ü 0-14 yaş grubundadır. 65 yaş üstü kesim ise nüfusun %5'idir. Nüfus artış oranı %1,2'dir. (Dünya Bankası-2015)

Nüfusun şehirleşme oranı %73,3'tür (58 milyon). Başkent Tahran'ın nüfusu 8,4 milyondur. Büyük nüfus sahibi şehirleri sırasıyla; Tahran, Meşhed, İsfahan'dır.

Aktif işgücü (labourforce) 27,3 milyondur (%34,5). Çalışanların %49'u hizmetler, %33'ü sanayi ve %18'i tarım sektöründe istihdam edilmektedir. İşsizlik oranı ise %11'dir. Kadın işgücünün %19'u, erkeklerin ise %9'u işsizdir. (Dünya Bankası-2015)

Okuryazarlık oranı; 15-24 yaş grubunda %98 olup, 15 yaş üstü erkeklerde %91, kadınlarda ise %83'tür.

İran nüfusunun %51'i Farsi, %24'ü Azeri ve %25'i diğerleridir. (<http://iran.unfpa.org/>)

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Ekonomik geliri esas itibarıyla petrol ve doğalgaz ihracatına dayanmaktadır. Kamu ekonomisinin ve korumacılığın etkin olduğu ülkede son yıllarda özel sektör de gelişme göstermektedir. 1980'li yıllardan beri maruz kaldığı uluslararası yaptırımlar/ambargolar ülke ekonomisinin potansiyelinden az gelişmesine sebep olmuştur. (Yaptırımlar süreci ve mevcut durumu bu sayfa sonunda özetlenmiştir)

Sözkonusu ambargolar, geçmiş dönemde İran riyalinin aşırı değer kaybetmesine, resmi kur ile piyasa kuru arasındaki farkın büyümesine yol açmıştır. Döviz kurlarında yükselme, fiyatlar genel düzeyinde artışı da beraberinde getirmiştir. Döviz kurundaki yükselme büyük ölçüde ithal girdi ile çalışan İran imalat sektöründe maliyet artışına ve enflasyona sebep olmuştur.

Ayrıca, petrolün uluslararası fiyatının 2014 yılının ikinci yarısından itibaren otuz dolara kadar düşmesi, düşük olan üretim ve ihracatının yanısıra ihracat gelirinin de azalmasına ve dolayısıyla ekonomik büyümenin düşük kalmasına yol açmıştır. Ekonominin son iki yıldır durgunlaşması, bütçe açığı, yükselen işsizlik, değer kaybeden

ulusal para, iç finansmanda yaşanan darboğaz ve dış ticaret açığıyla beraber cari işlemler fazlasındaki azalma ekonominin başlıca sorunlarıdır. Özetle, İran'ın ihracat ve bütçe gelirlerinin petrol ve doğalgaz bağımlılığı nedeniyle, ambargoların yol açtığı ticaretteki gerileme ekonomik zayıflamayı da beraberinde getirmiştir.

Bu çerçevede, ülkenin özkaynak zenginliğine sahip Hükümetin öncelikleri arasında yüksek enflasyonun kontrol altına alınması, işsizliğin düşürülmesi, mali disiplin ve döviz kurunda istikrarın sağlanması (veresme ve piyasa döviz kuru arasındaki farkın azaltılması), (özellikle yabancı sermaye için) yatırım ortamının iyileştirilmesi, finansal kaynaklara/kredilere ulaşımın kolaylaştırılması, özel sektörün ekonomideki payının artırılması, özel sektör yatırımlarının geliştirilmesi suretiyle ekonomik büyümenin (makro-ekonomik istikrarın) sağlanması ve böylelikle sosyal koşulların da düzeltilmesidir.

Öte yandan; İran bankacılık sektörünün küresel bankacılık sistemi ile entegrasyonunun gecikmesi, ambargo sonrası yeni dönemde hızlı ekonomik büyüme için ihtiyaç duyulan doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ve dış ticaretin gelişmesini engellediği değerlendirilmektedir.

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

Tablo 1: İran'a Ait Genel Ekonomik Göstergeler

	Birim	2015	2016	2017
Milli Gelir (gsyih-cari fiyatlarla)	milyar \$	387	386	409
Kişi Başı Gelir (gsyih-cari fiyatlarla)	Dolar	4,877	4,798	5,026
GSYİH Büyüme Oranı (sabit fiyatlarla)	%	0,03	3,9	3,7
Kişi Başı Gelir-Satın Alma Gücüne Paritesine Göre - (cari fiyatla)	Dolar	17,251	17,888	18,591
Enflasyon (tüketici fiyatları)	%	12	8,8	8,2
Nüfus (kişi)	milyon	79	80	81
İşsizlik/ işgücü	%	10,8	11,2	11,5
Toplam Tasarruf/GSYİH	%	30	28	28
Toplam Yatırım /GSYİH	%	29,7	29,2	28,9
Toplam Kamu Borcu/GSYİH	%	17	17,5	17,7
Kamu Bütçe Geliri /gsyih	%	12,9	13,5	14,5
Kamu Bütçe Gideri / gsyih	%	15,8	16	16
Cari İşlemler Dengesi	milyar \$	1,3	-3,0	-0,1
Cari İşlemler Dengesi/GSYİH	%	0,3	-0,7	0,0

Kaynak: IMF

GSYİH SEKTÖREL DAĞILIMI

Katma değer üretimi bağlamında sektörlerin gsyih içindeki payı incelendiğinde, İran ekonomisinin 2016 yılında hizmet sektörü (%57,3) ağırlıklı bir yapıda olduğu görülmektedir. İmalat ve madencilik sektörünün payı %24,5, tarımın payı %18,8 ve petrolün payı %9,4 civarındadır. Bir önceki seneye göre hizmet sektörünün payı %6 artmış, petrol ve imalatın payı bir miktar azalmıştır.

Harcamalar açısından gsyih irdelendiğinde ise; özel sektörün sabit sermaye (makine parkı) harcamalarında 2011-2016 döneminde %53, ayrıca özel tüketim harcamalarında da %107 oranında artış kaydedilmiştir

CARİ İŞLEMLER DENGESİ

Fazlaveren ülkedir. Ancak 2011 yılından beri fazla, düşüş eğilimindedir. İMB verilerine göre cari işlemler 2011 yılında 58 milyar dolar fazla verirken, bu durum 2015 yılında 9 milyar dolar seviyesine düşmüştür. Aynı şekilde petrol sektörü ihracatı da 2011 yılından beri düşüş trendi içindedir. Buna karşılık petrol harici sektörler ihracatı ise yükselme kaydetmektedir. Öte yandan, petrol hariç tutulduğunda, cari işlemler dengesi açık vermektedir.

DÖVİZ REZERVİ

IMF ülke raporuna göre; İran'ın toplam döviz rezervi (altın dahil) 2015 ve 2016 yıllarında sırasıyla 128 milyar dolar ve 132 milyar dolardır. 2017 yılında ise 148 milyar dolar olması öngörülmektedir.

KAMU BORCU

İran'ın toplam kamu borcu 2014 yılında 50 milyar dolar seviyesindeyken, 2015 yılında 158 milyar dolara yükselmiş, 2016 yılında ise 132 milyar dolara gerilemiştir. Kamu borcunun milli gelire oranı %35'tir.

DIŞ BORÇ

İran'ın dış borcu 2010 yılındaki 20 milyar dolar seviyesinden, 2015 yılında 6,3 milyar dolara gerilemiştir.

ASGARİ ÜCRET

İran Hükümetinin 2017 yılı için belirlediği asgari ücret 250 dolar'dır.

Öte yandan, dört kişilik bir ailenin asgari geçim sınırı (living wage) ise 661 dolar olarak hesaplanmıştır.

Sosyal güvenlik prim kesinti oranları; 50.561.625 Riyal/ay (yaklaşık 1.774 \$/ay) tavanına kadar aylık ücretler kapsamında işveren için %23, çalışan içinse %7'dir.

2. EKONOMİ'DE ÖNE ÇIKAN SEKTÖRLER

Tablo 2: Sektörlerin GSYİH içindeki payı (%)

	2014 (%)	2015 (%)
Hizmetler / gsyih	51,0	57,3
Ticaret, Restoran, Otelcilik	13,2	13,5
Emlak	12,9	14,8
Ulaştırma, İletişim, Depolama	10,0	11,0
Tarım / gsyih	10,0	10,8
Petrol / gsyih	13,6	9,4
İmalat & Madencilik/ gsyih	26,9	24,5
Madencilik	0,9	0,7
İmalat	14,1	12,7
Elektrik, gaz & su	4,4	4,8
İnşaat	7,6	6,3

Kaynak: İran Merkez Bankası

ENERJİ (PETROL & DOĞALGAZ)

İran, yaklaşık 157,2 milyar varil kesinleşmiş petrol rezervi ile dünya petrol rezervlerinin %10,5'üne (Opec'in %13'üne) sahiptir. Venezuela ve Suudi Arabistan'dan sonra dünyanın 3. büyük hampetrol rezervine sahiptir. Dünya petrol rezervinin yaklaşık %82'si (1,2 trilyon varil) OPEC ülkelerindedir.

Tablo 3: İran'a Ait Enerji Göstergeleri

opec	2012	2013	2014	2015	2016
Hampetrol rezervi (milyar varil)	157,3	157,8	157,5	158,4	157,2
Üretim yapılan kuyu sayısı (adet)	2,119	2,204	2,281	2,339	2,886
Üretim miktarı (1.000 varil/gün)	3,739	3,575	3,117	3,151	3,651
İhracat miktarı (1.000 varil/gün)	2,102	1,215	1,109	1,081	1,921
Hampetrol ihracatı (milyar\$)	101	62	54	27	41

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

İran'ın 9 petrol rafinerisi bulunmaktadır. İşleme kapasitelerine göre; Abadan, Isfahan, Bandar Abbas, Tahran, Arak, Tebriz, Shiraz, Levan ve Kermanşah rafinerilerdir. Toplam ürün işleme kapasiteleri 1,9 milyon varil/gündür. Rafinerilerinde üretimi yapılan benzin ve gazyağı miktarı 566 bin varil/gündür. (opec)

2016 yılı petrol ihracatının %74'ü Asya-Pasifik, %26'sını Avrupa ülkelerine yapılmıştır. (opec)

Hampetrol rezervlerinin çoğu ülkenin güneybatısında, İraksınırında ve Basra Körfezi'nde yer almaktadır. Ülke genelindeki petrol sahasının çoğu iyileştirme ve modernizasyon gerektirmektedir.

OPEC verilerine göre, İran'ın kesinleşmiş doğalgaz rezervi ise 33,5 trilyon m³ ve 2015 yılı ihracatı 8,5 milyar m³'tür. Doğal gaz, İran'ın enerji tüketiminin yarısını oluşturmaktadır. İran'ın enerji tüketimi (%60) doğalgaz ağırlıklıdır. (eia) Hükümet, doğalgaz üretimini ve tüketimini artırmayı planlamaktadır. Doğalgaz rezervleri, Güney Pars bölgesindeki "offshore" sahada (%40) yoğunlaşmıştır.

Gerekli yatırımlar yapıp bu rezervler geliştirildiğinde, İran'ın yakın zamanda önemli bir doğal gaz ihracatçısı olması beklenmektedir.

SANAYİ

İraneconomisinin petrole dayalı yapısının kırılarak sanayi üretiminin çeşitlendirilmesi hedefidir. Sanayi sektörü; petrol, petrokimyasallar, gübreler, otomobil, sodyum hidroksit, tekstil, çimento, çelik vb inşaat malzemeleri, gıda işleme (özellikle şeker ve bitkisel yağ üretimi) ve metal işleme sektörleri ile halıcılık ve mücevherattir. Sanayi kuruluşlarının yaklaşık yarısı Tahran ve çevresinde yoğunlaşmaktadır.

Orta Doğu'nun en büyük çelik sektörüne sahip olan İran'da (montaja dayalı) otomotiv endüstrisinin yıllarca yüksek vergiler ve kotalar ile dış rekabetten korunması; beraberinde teknolojik yeniliklere uyum, kalite ve maliyet konularında çeşitli sorunları da getirmiştir.

Son yıllarda Avrupalı (Renault, Peugeot, Citroen) ve Asyalı yabancı firmaların ortak girişimlerle pazara nüfuz etmesi ve İran'da üretim ve montaj tesisleri kurmaları ile bu sorunlar da aşılmaya çalışılmaktadır. Ancak otomotiv endüstrisi genel olarak, devlet kontrolündeki "Khodro- <https://www.ikco.ir/en/>" ve "Saipa- <http://www.saipacorp.com/en/>" gibi kuruluşların kontrolündedir.

MADENCİLİK

İran, petrol ve doğal gaz rezervleri haricinde; çinko, bakır, demir, uranyum, kurşun, kromit, manganez, kömür ve altın gibi madenler bakımından da zengindir. 1960'lı yıllardan itibaren madencilik sektörü, yeni rezervlerin keşfi(özellikle Kerman ve Bafq çevresinde) ve ulaştırma alanındaki gelişmeler sonucunda önem kazanmıştır.

İran, dünyanın en büyük çinko ve ayrıca ikinci büyük bakır rezervine sahiptir.

MÜTEAHHİTLİK HİZMETLERİ

Kalifiye işgücü, deneyim ve ileri teknoloji gerektiren doğal gaz ve petrol sektörüne ait inşaatlar dışında, altyapı projelerini yerel firmaların gerçekleştirmesini sağlamak amacıyla, devlet yabancı firmalara spesifik konular dışında proje vermemektedir. Yabancı firmalar daha çok doğal gaz, petrol ve petrokimya sanayi, yol yapım projeleri, turizm sektörüne ait inşaat projeleri ve teknik müşavirlik alanlarında faaliyet göstermektedir.

İran baraj projelerine de önem vermektedir. Bu çerçevede, baraj inşaatı konusunda tecrübeli ve uluslararası başarılarla sahip firmalar için İran'da iş fırsatları mevcuttur.

Elektrik üretimi konusunda da gelişmiş teknolojiye ihtiyaç duyan İran, mevcut elektrik santrallerinin sayısını artırma çabasıdadır. Elektrik santrali inşaatı için yeterli tecrübe ve donanıma sahip olmayan İranlı müteahhitlik firmalarının, teknolojik yeterliliğe sahip yabancı firmalarla işbirliği yapması zorunluluğu çerçevesinde önemli iş imkanlarının oluşacağı değerlendirilmektedir.

İran Hükümetinin yeniden yapılanmaya ağırlık vermesi ile canlanan inşaat sektörü, 2000'li yıllarda çok hızlı bir büyüme göstermiştir. Üretim maliyetlerinin yüksekliği ve inşaat sektörünün kârlılığı, küçük ve orta ölçekli işletmelerin kuruluşu için tahsis edilen kredilerin inşaat sektörüne yönelmesine ve sektörde talep patlamasının yaşanmasına yol açmıştır.

BANKACILIK/FİNANS

2002 yılında özel bankaların kurulmasına izin veren yasa kapsamında İran'da 20 özel banka hizmet vermektedir. Özel bankalara kuruluş izni verilmesi ve bankaların denetimi, İran Merkez Bankası'nın yetkisindedir.

Halihazırda İran'daki bankacılık faaliyetlerinin %15-20 kadarlık bölümü özel bankalar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bankacılık sektöründe teknolojik anlamda yetersizlikler mevcuttur. Devlete ait 8 kamu bankası faaliyettedir.

Yabancı bankaların İran'da şube açmalarına olanak veren yasa 2009 yılının başlarında yürürlüğe girmiştir. Bunu takiben 7 yabancı banka, şube açma izni için İran Merkez Bankası'na başvurmuştur.

Mevcut durum itibarıyla yabancı bankalar İran'da temsilcilik düzeyinde faaliyet göstermektedir.

Ambargonun kaldırılması ile beraber, en radikal kurumsal değişikliğin Bankacılık alanında gerçekleşmesi ve İran'ın uluslararası sisteme entegrasyonunda kilit rolü Bankaların oynaması beklenmektedir. Bir çok uluslararası Bankanın hızla İran'da şube açacağı son dönem başında yerel gelişmelerden anlaşılmaktadır.

Ambargonun kalkması ile İran bankacılık sistemi SWIFT sistemine yeniden bağlanmış ve AB, Ortadoğu vb. bölgelerden bazı bankalar İran ile finansal işlemlere tedrici olarak yeniden başlamıştır.

İran bankalarından Mehr, Sedarat ve Ansar dışında kalan tüm bankalar üzerindeki yaptırımlar kalkmıştır. Bunlar dışındaki tüm bankalar SWIFT sistemine yeniden bağlanmıştır.

Bununla birlikte; P5+1 Anlaşması sonrasında İran'da bankacılık işlemlerine başlanmasının önü açılmış olmasına rağmen, ABD'nin uyguladığı tek taraflı yaptırımlar nedeniyle, dünyadaki birçok banka ve finansal kuruluş henüz İran'da operasyonel olarak faaliyete geçememiştir. Bu durum, İran'ın dış ticaretinde ödeme kanalı sorununa yol açmaktadır. İran'ın dış ödemelerinde belgelendirme sıkıntısı yaşanmaması ve para ödeme/transfer işlemleri için bankacılık sisteminin daha aktif kullanılabilmesi açısından İran'ın uluslararası finansal sisteme entegre olması büyük önem taşımaktadır.

Hali hazırda, İran merkezli Bank Mellat, Türkiye'de şube olarak faaliyet göstermektedir. Ülkemizden ise Ziraatbank (Tel:+98-21-22051811) ve Halkbank'ın (+98-21-88304715) Tahran'da temsilcilikleri bulunmaktadır.

Tahran Menkul Kıymetler Borsası'nda (Tehran Stock Exchange) 2016 yılı itibarıyla 325 firmanın hissesi işlem görmektedir. Toplam piyasa değeri (capitalisation) 100 milyar dolar civarındadır.

ULAŞTIRMA VE TELEKOMÜNİKASYONALTYAPISI

İran'ın ulaştırma ve haberleşme altyapısı, mevcut gereksinimi karşılayacak düzeydedir.

Devlete ait İran Havayolları ülke içinde 24 şehre uçuş seferleri bulunmaktadır. Ayrıca, bazı Asya ve Avrupa ülkelerine de uçuşlar gerçekleştirilmektedir.

Toplam 10.459 km uzunluğundaki demiryolu hattının uzatılması planlanmaktadır. Tahran'dan ülkenin güneyine Körfez'deki Bandar İmam Humeyni (Khorramshahr'a uzanır) ve Bandar Abbas Limanı ile Kerman'a (İsfahan and Şiraz'a uzanır) 3 ana demiryolu hattı bulunmaktadır. Kuzeyde ise, Meşhed'e uzanan hat Sarakhs'a kadargeliştirilmiş olup; Gorgan'a ek bir bağlantı mevcuttur. Meşhed ile Bafq, arasındaki hat da tamamlanmış bulunmaktadır. Tahran-Tebriz arasında yer alan hat ise, Türkiye ve Azerbaycan'a bağlanmaktadır.

İran'ın toplam karayolu uzunluğu 79.830 km olup; bunun 11.652 km'si otobandır. Tahran gibi büyük şehirlerde trafik sıkışıklığı yaşanabilmektedir.

Ülkenin başlıca ticari limanları Shahid Rajee, İmam Humeyni, Qeshm ve Bushehr'dir. 2016 yılında 16 limanda toplam 13 milyon ticari yük için işlem yapılmıştır. En çok yolcu giriş-çıkış işlemi yapılan liman ise Qeshm'dir. Basra Körfezi'ndeki Shahid Rajae ve İmam Humeyni Limanları en çok petrol yükleme işlemi yapılan limanlardır.

İran, bölgedeki en geniş telekomünikasyon ağına sahiptir. Hükümet son dönemde bu sektörde yatırımları teşvik etmeye ve özelleştirmeye yönelik çok sayıda önlem almıştır. Telefon hatlarının, uydu iletişim sistemlerinin, mobil telefon şebekelerinin, kırsal alandaki iletişim sistemlerinin ve bilgi iletişim sistemlerinin geliştirilmesi, önemli iş potansiyeline sahip alanlardır. Devlete ait olan İran Telekomünikasyon Şirketi'nin %5 hissesinin Ağustos 2008'de özelsektöre devredilmesi sonucunda sektörün verimliliği ve büyüme hızı artmıştır.

İran'da telekomünikasyon sektörü gelişime açık bir yapıya sergilemektedir. Sektörde halihazırda 3 adet (devlete ait olan MCI ve MTN İrancell ile RighTel ve özel Talia) cep telefonu operatörü faaliyet göstermektedir. Dünya Bankası verilerine göre 2015 yılı itibarıyla nüfusun %93'ünün cep telefonu, %38'inin sabit hat telefon aboneliği, %45'inin internet aboneliği ve yaklaşık 500 kadar internet servisi sağlayıcısı bulunmaktadır.

TARIM VE HAYVANCILIK

Aynı zamanda tarım ülkesi olan İran'da işgücünün yaklaşık dörtte birinin istihdam edildiği tarım sektörüne son yıllarda yapılan yatırımlar, ürün geliştirme, paketlenme ve pazarlama çalışmaları yeni ihrac pazarlarının yaratılmasına olanak tanımıştır. İklim ve toprak çeşitliliği açısından şanslı bir ülke olan İran'da tarımsal üretim, genel olarak ülkenin kuzeyindeki ve batısındaki verimli arazilerde gerçekleştirilmektedir.

Ülkenin başlıca tarım ürünleri; buğday, arpa, mısır, pirinç gibi hububatlar ile şekerpancarı ve şeker kamışı, meyveler (üzüm, elma), narenciye, hurma, fıstık, pamukve soğandır. Patates, soyafasulyesi, pirinçve buğday ile bazı sebze türleri üretiminde ilerleme sözkonusudur. Hurma ve fıstık ile bazı sebze ve meyveler ihrac edilmektedir.

Hazar Denizi'nden elde edilen havyar, dünya pazarlarında önemli bir yer almaktadır. Kırmızı ve beyaz et (tavukçuluk, yumurta), bal ve süt sektörü de gelişmektedir.

İran Tarım Bakanlığı verilerine göre, İran'ın gıda ihtiyacının %80'i ülke içinde üretilmektedir. Tarım alanlarının ancak %40'ının düzenli olarak sulanabilmesi, fiyat kontrolleri ve ihracata yönelik sübvansiyonlar, sektördeki üretimi ve rekabeti etkileyen başlıca faktörlerdir.

TURİZM

Son yıllarda yavaş yavaş toparlanan turizm sektörü, konaklama ve ülke içi ulaşım imkanlarının ve pazarlama faaliyetlerinin yetersizliği nedeniyle istenen düzeyde bir gelişim sergileyememiştir. Ülkeyi ziyaret eden turistlerin çoğu Japonya, eski Sovyet ülkeleri ve Körfez ülkeleri kökenlidir. Batı ülkelerinden gelen turistlerin sayısı oldukça düşüktür.

İran'ın turizm altyapısı uluslararası standartlarda geniş bir turist kitlesini ağırlamak için yeterli değildir. İranın turizm altyapısının oluşturulmasında, özellikle havaalanı, karayolu, otel ve konaklama tesislerinin inşası, modernizasyonu ve işletilmesi konusunda yatırımlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye ve İran arasında (90 gün süreli) vize muafiyeti sözkonusudur.

2. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Ülkedeki rejim değişikliği sonrasında çiftliklerin, şirketlerin ve bankaların devletleştirildiği ve yabancı sermayenin yasaklandığı İran'da, 4. ve 5. Beş Yıllık Kalkınma Plânları ile birlikte yatırım ortamı iyileştirilerek yabancı sermaye girişinin önü açılmıştır. Kasım 1985'den beri yapılan bazı temel düzenlemeler kapsamında; yabancı şirketlerin İran'da pazarlama ve satış ofisi açmalarına izin verilmiş; 1993 yılında Serbest Bölgeler Kanunu, Haziran 2002'de ise yeni Yabancı Yatırım Teşvik ve Koruma Kanunu (FIPPA) yürürlüğe girmiştir. FIPPA ile, devletin kararları doğrultusunda ortaya çıkabilecek şirket zararları ile ana sermaye ve kârların yurt dışına transferi devlet garantisi altına alınmıştır.

Yeni Kanun kapsamında yabancı sermayenin bir İran şirketi ile ortaklığı belli bir yüzde ile sınırlandırılmamış, yabancı sermayenin ülkeye giriş ve çıkışında serbest piyasa kurunun geçerli olması garanti altına alınmış, yabancı şirketler için vergiler %60'lardan %20'lere indirilmiş, ayrıca yatırım yapılan bölgelere göre 10–15 yıllık vergi muafiyeti dönemleri öngörülmüştür. Diğer taraftan, yatırımın İranlı bir ortakla gerçekleştirilmesi halinde yatırımın mahiyetine göre %80'ine varan oranlarda İran yatırım mallarının ithalatı, gümrük vergisinden muaf tutulmuştur. Yaklaşık 510 Dolar civarındaki işçi maliyetlerinin 440 Dolar'a kadar olan bölümü vergiden muaf, bu sınırı aşan kısmı ise %10 vergiye tabidir.

Ambargonun kaldırılmasıyla birlikte, doğrudan yabancı yatırımlar sistemindeki liberalleşme sürecinin orta vadede gerçekleşebileceği değerlendirilmektedir.

İran'da yatırımlara verilen önemli teşvikler olmasına rağmen; uygulamada bürokrasinin ağır işlemesi, merkez/yerel kurumlar arasında koordinasyon bulunmaması, muafiyetlerden yararlanılması gibi etkenler yatırımın hayata geçirilmesi konusunda güçlükler açmaktadır.

Çalışma ve oturma izninin alınmasına yönelik prosedürlerin uzunluğu firmaların zaman bakımından zorlamaktadır. Söz konusu gecikme, genellikle firmaların eksik evrak vermesinden ya da başvuruları tek tek yapıp takip etmesinden kaynaklanmakta olup, kurumlaşmış firmalar bu sıkıntıya daha az yaşamaktadır. Evrakları tam olan bir başvurunun, çalışma izinleri için yaklaşık 3 hafta, ikamet izinleri içinse yaklaşık iki buçuk ay içinde sonuçlanabilmektedir.

Yabancı yatırımlar bakımından önemli bir konu, mahkemelerde alınan kararların uygulanmasında yaşanan sıkıntılardır.

İÇ VERGİ UYGULAMALARI

İç Vergi uygulamaları; KDV, Kurumlar Vergisi, Gelir Vergisi ve Emlak Vergisi uygulanmaktadır.

KDV oranı %9'dur. Ancak, tütün ve sigara (%12 KDV ve %10 belediye vergisi olmak üzere) toplam %22 oranında tüketim vergisine tabidir. Bazı temel tüketim ürünleri (temel gıda, ilaç, tarım ürünleri, gübre, tohum) ise KDV'den muaftır.

Kurumlar vergisi oranı %25'tir.

Gelir Vergisi kişilerin senelik gelirlerine göre değişmektedir. Buna göre 500 milyon Riyal kadar gelir %15, 500 milyon-1 milyar Riyal %20, 1 milyar Riyal ve üzeri gelir ise %25 oranında gelir vergisine tabidir.

ÜLKEDE İŞ KURMA MEVZUATI

İran'da şirket kurulması bürokratik zor bir süreçtir. Dünya Bankası tarafından yapılan bir çalışmaya göre, İran'da firma kuruluş süreci en az 15 gün sürmektedir. İran (Tahran) 190 ülke içinde; iş yapma kolaylığı açısından 120, yeni bir şirketin faaliyete geçmesi kolaylığı açısından 102. sırada yer almaktadır.

İran'da şirket kuruluşu veya yabancı şirket şubesi, İran'da faaliyet gösteren avukatlarca yapılmaktadır.

ŞİRKET KURULUŞU

İran'da bulunan tüzel kişiliğe haiz ticarî şirket türleri Türk Ticaret Kanununda tanımlanan ticaret şirketleri ile benzerlik göstermektedir.

Yabancı şirketlerce İran'da (anonim veya limited) şirket kurulması, İran'daki yabancı yatırımcı ve tacirler için uzun vadedeki en uygun yoldur. Yabancı bir yatırımcı İran'da iki şekilde firma kurabilmektedir.

Genel tercih edilen "Yabancı Yatırımın Artırılması ve Korunması Kanunu (FIPPA)" çerçevesindeki koruma ve kolaylıklardan yararlanmak amacıyla yabancı yatırım izni için yapılan başvurulardır. Sanayi, madencilik, tarım ve hizmetler sektörlerindeki faaliyetleri geliştirmek ve daha verimli kılmak amacıyla hazırlanan bu Kanun'a göre, yabancı yatırımcı %100 kendi sermayesi ile İranlı bir ortağı olmaksızın firma kurabilmektedir.

İkinci tercih ise; ticaret, hizmetler ve diğer faaliyetlerin icrası için yabancı yatırım izni almaksızın doğrudan bir şirket kurulmasıdır. Ayrıca, 21 Aralık 2008'den itibaren geçerli olan son değişikliklere göre, bir İran firmasının içinde %100'e kadar hisse sahibi olması da mümkün hale getirilmiştir.

İran Mevzuatı Uyarınca Şirket Kuruluşu İçin Gerekli Belgeler:

- Bütün sayfaları şirket ortakları tarafından imzalanan şirket kuruluş sözleşmesi,
- Şirket ortaklarının onaylı kimlik sureti, yabancı uyruğa sahip olmaları halinde Pasaportlarının onaylı sureti ve ikametgâhadresleri

İran'da Temsilcilik Ofisi veya Şube Açılması

Temsilcilik Ofisi: 12.11.1997 tarihli Yasa çerçevesinde, ülkelerin karşılıklılık kuralına uyulması şartıyla, yabancı şirketlerin İran'da temsilcilik ofisi açması kolaylaştırılmıştır. Söz konusu mevzuat 03.05.1999 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile şekillendirilmiştir. İran'da temsilcilik ofisi açılması için başvuruların, İran Maliye Bakanlığı'na (Şirket Tescil Dairesine) yapılması gerekmektedir.

Yabancı firmalara ait pazarlama ve satış ofisleri, İranlı şirketlerden farklı olarak, devlet kredi ve teşviklerinden mahrum edilmiş, ithalat ve ihracat konularında yasaklı sayılmıştır. Başka bir ifadeyle, ticari faaliyette bulunamamaktadırlar.

Şube Açılması: Yabancı şirketlerin, kendi ülkelerinde resmi olarak tescil edilmesini müteakip, İran'da şube tesis edebilmeleri mümkündür.

Yabancı firma şubesinin, temsil ettiği ana-firmanın ticari adı altında faaliyet göstermesi gerekmektedir. Yabancı ana-firma, şubenin tüm faaliyetlerinden tam sorumludur. Kanun şubeye; pazar bilgisi toplama, mal ve hizmetlerle ilgili satış sonrası hizmet ve garanti verme ve İranlı taraflarla firma arasında yapılan sözleşmelerin icra edilmesi iznini vermektedir.

İran Vergi Kanunu'na göre; yabancı şubenin vergi muafiyetinden yararlanabilmesi için, proforma fatura hazırlama, sipariş alma ve karşılama, mal ve hizmetlerin doğrudan satışı, merkez adına İran'da sözleşme hazırlama gibi satış ve ticari faaliyetlerin doğrudan içinde olmamaları gerekmektedir. Ancak yabancı şubesi, temsil edilen ana-firma ile İranlı müşteriler arasındaki işlemleri kolaylaştırmaya yönelik faaliyette bulunabilmektedir.

Devlet ayrıca, İran'da satılan mallara yönelik satış sonrası hizmetin/desteğin sağlanması için teknik hizmet birimleri kurulmasını teşviketmektedir.

Öte yandan; İran'da faaliyet gösteren yabancı şubesinin, İranlı bir acenta tayim etme zorunluluğu bulunmamaktadır.

İran Mevzuatı Uyarınca Yabancı Şirketin İran'da Şubesini Tesisi İçin Gerekli Dokümanlar:

- Şirket tarafından yazılı başvuru,
- Şirket Merkezinin faaliyeti hakkındaki tanıtım yazısı;
Şirketin hangi konularda faaliyet yaptığı,
Şirketin neden İran'da tescil ettirmek istendiğine dair açıklamalı sebepler,
İran'da kaç tane yabancı elemana ihtiyaç duyulacağı,
Şirketin mali kaynakları.
- Şirketin feshini istemeye yetkili şahıslar tarafından şirketin infisahı halinde ana şirketin kendisine verilen süre içerisinde şirketi tasfiye edeceğine dair taahhüt yazısı,
- Merkez Şirket ana sözleşmesi,
- Merkez Şirketin en son hesap bilançosu,
- Noterden avukata veya İran'da şirketi temsil edecek kişi adına tanzim edilen vekaletname,

- Şirket tasdiknamesi belgesi -şirket kuruluşunun resmi gazetede ilanı ve değişiklikler olmuşsa en son değişikliğin tescil belgesi,
- İmza sirküleri,
- Devlete ait bir kuruluşla ortak olunması halinde anılan kuruluşlar ile ortak faaliyette bulunulacağına dair yazı (moarrefiname),
- Şirketin İran'da şube ve temsilci tayini konusunda aldığı Yönetim Kurulu kararı örneği.

Yabancı ülkelerde hazırlanan bütün belgeler, buldukları şehrin Valiliği tarafından ve akabinde Dışişleri Bakanlığınca onaylanarak, ülkedeki İran Konsolosluğu tarafından tasdik edilmelidir. Hazırlanan bu belgeler İran'da tercüme edilmektedir.

İran'da Ticari Acenta Tayini:

Ticaret Mevzuatına göre, ticari acenta, temsil ettiği yabancı firma adına müzakere yapan ve işlem sonuçlandıran kişi ya da şirkettir. Böyle bir durumda acentanın imzası, ana-firmayı da bağlamaktadır. Acentaların İran vatandaşı olması zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak uygulamada sadece İran vatandaşları ihracat ve ithalat için gerekli ticaret ruhsatını (ticaret kartı) alabildikleri için ticari acentaların İranlı gerçek ya da tüzel kişiler olması veya bunların vasıtası ile kurulması gerekmektedir.

Öte yandan, acenta gerçek kişi olduğunda, birçok büyük kamu ve özel sektör kuruluşu bu kişilerle iş yapmaya yanaşmayabilmektedir. Mevzuat, gerçek ve tüzel kişilerin acenta olarak faaliyet göstermelerine izin vermekle birlikte, acentanın İran'da kurulu bir şirket (tüzel kişilik) olması uygulamada daha faydalı olmaktadır. 1992'de yapılan bir düzenleme uyarınca, kamu kurum ve kuruluşlarının, İran'da resmi kayıtlı bir acentası yada temsilcisi bulunmayan yabancı tedarikçilerden mal, ekipman ve hizmet alması yasaklanmıştır.

Yabancı bir firma, İran'da bir acentayı tayin ettikten sonra her iki tarafın sorumlulukları (süresi, yetki alanı vb) genel hatlarıyla acentalık anlaşmasında belirtilmelidir. Tarafların hak ve yükümlülüklerinin detaylı bir şekilde belirlenmesi için hukuki danışmanlık gerekmektedir. Acentalık Sözleşmesinde, anlaşmazlıkların halline yönelik hakemlik müessesesi belirlenmiş ise, amir hüküm sözleşmenin yapıldığı yerden ve tarafların milliyetinden bağımsız olarak düzenlenebilmektedir.

SERBEST TİCARET/SANAYİ BÖLGELERİ & ÖZEL EKONOMİK BÖLGELER

Serbest Ticaret-Sanayi Bölgeleri: İran'da Queshm, Chabahar, Aras, Anzali, Arvand, Kish ve Maku olmak üzere 7 adet serbest ticaret-sanayi bölgesi bulunmaktadır. Yabancı sermayenin teşviki amacıyla tasarlanan Serbest Ticaret Bölgelerinde yabancılara %100 sermaye mülkiyet hakkı, 20 yıl vergi muafiyeti ve vize kolaylıkları tanınmakta, ayrıca elde edilen karlar serbestçe transfer edilebilmektedir.

Özel Ekonomik Bölgeler: İran'ın iç bölgelerinde yer alan Özel Ekonomik Bölgeler (Special Economic Zones), yatırımcılara dahacazip yatırım ve altyapı koşulları sunmaktadır. İran'da toplam 22 adet Özel Ekonomik Bölge bulunmaktadır.

Serbest ticaret bölgeleri ve özel ekonomik bölgeler, Cumhurbaşkanlığına bağlı Yüksek Konsey (High Council of Special Economic and Free Trade Zone) Genel Sekreterliği tarafından yönetilmektedir.

ÜLKEDEKİ İHALELER

İran'da açılan kamu ihaleleri ve uluslararası projelere ilişkin duyurular, İran İhale Kurumu'nun web sitesinden takip edilebilir. www.iran tender.com

İhale Süreci:

Kamu alımları, İran'ın ekonomik faaliyetlerinde çok önemli bir yer tutmaktadır. Kamu alımı yaygın şekilde, kamunun mal, iş ve hizmet satın alma, kiralama veya başka bir sözleşme yoluyla edinmesi olarak tanımlanmaktadır. 2005 yılı Ocak ayında, yeni bir mevzuat olan İhale Kanunu yasama organınca (Parlamento ve Anayasa Koruma Konseyi) onaylanmış ve böylece kamu alımı ve ihale prosedürünü düzenleyen bir dizi mevzuatın yerini almıştır.

Amaç: İhale Kanunu, kamuya ait tüm kurumların veya devlet teşebbüslerinin yaptığı kamu alımlarına uygulanacak tek tipte kuralların oluşturulmasını, yolsuzlukla mücadeleyi, şeffaflığı artırmayı ve rekabetçi bir ortam yaratılmasını amaçlamaktadır.

Uygulama Alanı: İhale Kanunu, tüm kamu kurum ve kuruluşları ve bunların ilgili yan kuruluşları dahil olmak üzere İran'ın Yasama, Yürütme ve Yargı kısımlarına uygulanmaktadır.

İhalelerin Fiyat Eşiklerine Göre Sınıflandırılması: Kanun üç tip işlem tanımaktadır. Azami 2.000 Euro değerindeki "küçük işlemler", azami 20.000 Euro değerindeki "orta işlemler" ve 20.000 Euro'nun üzerindeki "büyük işlemler". Bu eşik değerler Merkez Bankası tarafından ilan edilen mal ve hizmet fiyat endekslerine göre her sene Kabine tarafından belirlenmektedir.

Küçük işlemler için ihaleye çıkılmasına gerek bulunmamakta olup, ilgili devlet kuruluşu ihtiyacı olan mal veya hizmeti en düşük fiyatla en iyi kaliteyi sağlayacak bir sözleşme aracılığı ile edinmek üzere araştırmasını yapmaktadır.

Benzer şekilde, orta işlemlerde de ihaleye çıkılmasına gerek yoktur. Ancak, bu işlemlerde ilgili devlet kuruluşu düşük fiyatla kaliteli hizmet almak için en az üç yazılı teklif almalıdır.

Büyük işlemlerde ise sözleşmelerin bir ihale sonucunda (genel yada sınırlı) yapılması gerekir. İstisnai hallerin ise İhale Formaliteleri İstisna Kurulu tarafından aşağıda açıklandığı şekilde onaylanması gerekir.

İhale Türlerinin Sınıflandırılması: Gözden geçirme aşamaları bakımından ihaleler şu şekilde sınıflandırılmaktadır:

Aralarında bir kıyaslama yapmak amacıyla tekliflerin teknik/ticari değerlendirmesine ayrıca gerek duyulmayan "tek aşamalı ihale".

Satın alan birimin teklifleri teknik/ticari bakımdan ayrıca değerlendirdiği ve bu amaçla bir komitenin oluşturulduğu "iki aşamalı" ihale.

İhaleler, teklif verenlerin davet edilmesi yöntemlerine göre iki gruba ayrılırlar:

İhaleye çağrının tüm ilgili taraflara bir duyuru vasıtasıyla yapıldığı "genel ihale".

İhaleye çağrının bazı elemeleri geçmiş teklif verenlere yapıldığı "sınırlı ihale".

Özel bir satın almanın ihalesini başlatmak için ilgili kamu kurumunun satın alma biriminin başındaki idarecinin genel ihaleye çıkılmasının neden uygun görülmediğine dair gerekçesini oluşturması gerekir. Bu konudaki sorumluluk söz konusu idareciye aittir.

İhale Komisyonu: Tekliflerin gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi, sözleşmenin yapılacağı tarafın belirlenmesi, ihalenin iptali veya yeniden ihaleye çıkılması gibi ihale ile ilgili tüm işlemler İhale Komisyonu tarafından yerine getirilir. İhale Komisyonu üyeleri, ilgili kamu kurumunun satın alma biriminin başındaki idareci, murakıp veya mali müdür ve teknik müdürdür.

İhale Süreci: İhale süreci şu aşamalardan oluşur:

- Satın almaya yönelik mali kaynakların tespiti.
- Büyük miktarda ihalelerde ihale tipinin belirlenmesi.
- İhale belgelerinin hazırlanması.
- Gerekli olan hallerde ihaleye teklif verenlerin yeterliliğinin değerlendirilmesi.
- İhale çağrısı yapılması.
- Alınan tekliflerin değerlendirilmesi.
- İhaleyi kazananın belirlenmesi.
- Sözleşme yapılması.
- Teklif Verenlerin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi: Belli hallerde, ihaleye teklif verecek firmaların ilgili kamu kurumunun önceden belirlenmiş mali, ekonomik ve teknik yeterlilik kriterleri bakımından değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu değerlendirmede şunlara dikkat edilir:
  - Mal ve hizmetlerin kalite teminatı.
  - Tecrübe ve know-how.
  - İyi itibar.
  - Gerekli ise mesleki ruhsatlar ve sertifikalar.
  - Teklifi verenin ihaleye konu işi yapabilmesine dair mali yeterliliği.
  - İhale Belgeleri: İhale belgeleri şu unsurları içermelidir:
    - Satın alma yapacak kamu kuruluşunun ismi ve adresi.
    - Geçici teminat mektubunun tipi ve miktarı.
    - İhalenin yeri, zamanı ve ihale belgelerinin alınmasına, tekliflerin iletilmesine ve açılmasına ilişkin son tarihler.
    - Ön ödeme ve kati teminat miktarı.
    - Tekliflerin geçerlilik süresi.
    - İşin kapsamı, mal ve hizmetin teknik/ticari spesifikasyonları, standartları, tipi, miktarı.
    - İşin yapılmasına veya malın teslimine ilişkin zaman çizelgesi.
    - Teklif verenlerin yeterliliğinin değerlendirilmesine ilişkin kriter ve yöntem.
    - Tekliflerin hazırlanma yöntemi ve iletilmelerine ilişkin süre ile kaç kopya istendiği.
    - Genel ve özel koşullar ve ekler de dahil olmak üzere taslak sözleşme.
    - Madde 17'de geçen toplantı tutanağı ve açıklamalar.
    - Satın almayı yapacak kamu kuruluşunun uygun göreceği diğer belgeler.

İhale dokümanının tamamının tüm ilgili taraflara iletilmesi bakımından yeknesak olması gerekmektedir.

Tekliflerin İletilmesi ve Teslimi Koşulları: İhaledeki her katılımcı, ihale belgesinin öngördüğü haller hariç olmak üzere, birden fazla teklif iletmeyebilir. Teklif verenler, ihale belgelerini ve tekliflerini uygun şekilde mühürlenmiş, ayrı zarf içinde iletmelidirler. (A) zarfı geçici teminat mektubunu, (B) zarfı teknik/ticari teklifi ve (C) zarfı fiyat teklifini içermelidir. Bu üç zarf daha sonra yine ayrıca mühürlenmesi gereken bir zarfa konur.

Tekliflerin Teknik/Ticari Değerlendirilmesi: İki aşamalı ihalelerde görevli, ihale belgelerinde belirtilen kriter ve yöntemler uyarınca teklif verenlerin yeterliliğini ve teknik/ticari teklifleri değerlendirmeli ve buna göre sonuçları ilan etmelidir. Tekliflerin teknik/ticari değerlendirilmesi gerekiyor ise konu Teknik-Ticari Komite'ye gelir ve Komite yaptığı değerlendirmenin sonucunu İhale Komisyonu tarafından belirlenen süre içinde bildirir. Buna göre, istenen teknik/ticari gereklilikleri karşılamış olan katılımcıların fiyat teklifleri (C zarfı) açılır. Teknik/ticari değerlendirmeye sadece fiyat tekliflerinin açılmasından önce izin verilir. Değerlendirmeyi geçemeyen katılımcıların fiyat teklif zarfları açılmadan kendilerine iade edilir.

Mali Değerlendirme ve İhalevi Kazananın Belirlenmesi: En iyi fiyat veren katılımcı ihalenin kazananı olarak ilan edilir ve ikinci ise teklif ettiği fiyat ile birincinin fiyatı arasındaki fark geçici teminat mektubu miktarının altında ise ilan edilir. Mali değerlendirme yöntemi ve teknik/ticari değerlendirmenin fiyat üzerindeki etkisi ise ihale belgesinde detaylı bir şekilde yer alır. Fiyat tekliflerinin açılması ve birinci ile (varsa) ikincinin ilan edilmesi üzerine bunların geçici teminat mektupları muhafaza edilir, diğerlerinininki serbest bırakılır.

Yerli Katılımcılara Özel Muamele: Uluslararası ihalelerde, yerel katılımcılara yabancılardan daha farklı bir muamele yapılmaktadır. Bu farklılık ihale belgelerinde belirtilir. Böyle bir kuralın çare olarak görülmediği ihalelerin Ekonomik Konsey tarafından onaylanması gerekmektedir.

İhale Sözleşmesi: Sözleşme, ihaleyi birinci sırada tamamlayan katılımcı ile yapılır ve teklifin geçerlilik süresi bitmeden sonuçlandırılır. Bu süre sadece bir kereliğine, ihale belgelerinde öngörüldüğü şekilde uzatılabilir. İhaleyi ilk sırada tamamlayan katılımcı ile sözleşme yapıldıktan sonra ihale ikincisinin geçici teminat mektubu serbest bırakılır. İhale birincisinin kati teminat mektubunu vermektan imtina etmesi ve sözleşmenin yapılamaması halinde geçici teminat mektubuna el konur ve ihale ikinci gelen firmaya verilir. İkinci firmanın da aynısını yapması halinde onun da geçici teminat mektubuna el konur ve ihale yenilenir.

İhalenin Yenilenmesi ve İptali: İhale aşağıdaki koşullar gerçekleştiği takdirde yenilenebilir:

- İhaleye katılanların sayısının, ihale belgesinde belirtilen sınırın altında kalması.
- İhaleyi birinci ve ikinci sırada bitiren katılımcıların sözleşme imzalamaması.
- Teklif verme süresinin dolması.
- Fiyatların, projenin yapılmasını anlamsız kılacak düzeyde yüksek olması.
- Şikayetleri Araştırma Kurulu'nun kararları.
- İhalenin iptali için gereken koşullar da şöyledir:
- İhalenin konusu mal veya hizmete olan ihtiyacın ortadan kalkması.
- İhale belgelerinde belirtilen gerekliliklerde, ihalenin doğasını değiştirecek kadar esaslı değişiklikler olması.
- Mücbir sebep halleri.
- İhale Komisyonu'nun, ihaleye katılanlar arasında bazı ayarlamalar olduğuna dair bulgular elde etmesi.
- Şikayetleri Araştırma Kurulu'nun kararları.

Tüm katılımcıların ihalenin yenilenmesi veya iptali hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Özet olarak, adaletin ve şeffaflığın sağlanmasını ve farklı mal ve hizmet tedarikçilerine sözleşme yapmak üzere teklif verme imkanının tanıyan İhale Kanunu, bazı belli koşullar hariç olmak üzere, mal ve hizmet alımı yapmak isteyen devlet kuruluşlarının belli işleri için ihaleye çıkmaları için getirmiştir. Kanun, ihalesiz temin edilecek mal ve hizmetlere yönelik istisnai halleri de sıkı bir şekilde sınırlamıştır. Bu çerçevede Kanun, ihaleye çıkmaksızın yapılacak alımların koşullarını tek tek tanımlamıştır.

Diğertaraftan, kamu ihalelerine ilişkin şikayetlerin dinlenmesi amacıyla oluşturulan "Şikayet Araştırma Kurulu" Parlamento'da onay beklemektedir.

Banka Garantileri

Bir yabancı firma, bir ihaleye katılmak veya mal tedarikçisine yönelik bir sözleşme imzalamak istediğinde, İranlı müşterisi ondan belli banka garantileri talep edebilmektedir. Esasında İranlı özel sektör firmalarının yabancı firmalardan bu gibi garantiler talep etmesini zorunlu kılan bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle, böyle bir garanti istenip istenmemesi tamamen kendilerine kalmıştır.

Öte yandan, kamu kurum ve kuruluşları ile iş yapıldığında, bu garantilerin istenmesi mecburidir.

Kamu ihaleleri ile bağlantılı olarak yabancı tedarikçilerden/müteahhitlerden istenen banka garantilerinin kapsamı esas olarak 4 şekilde olabilmektedir:

- Geçici teminat mektubu
- Kesin teminat mektubu
- İyi niyet garantisi
- Ön ödemeli garantiler

Geçici Teminat Mektupları: Geçici teminat mektuplarının değeri sözleşme (proje) tutarının %2-5'i arasındadır.

Kesin Teminat Mektupları: İnşaat, EPC ve kurulum sözleşmelerinde müteahhidin sözleşme anında kesin teminat mektubu vermesi gerekmektedir. Kesin teminat mektubunun miktarı, inşaat, ulaştırma ve makine satışına yönelik sözleşmeler için sözleşme miktarının %5'idir. Diğer hallerde (kurulum sözleşmesi gibi), bu miktar sözleşme miktarının %10'udur. Kesin teminat mektubu, sözleşmeye konu işin geçici tesliminden sonra ve geçici teslim belgesinin düzenlenmesini müteakip serbest bırakılmaktadır.

İyi Niyet Garantisi: Danışmanlık, yönetim ve araştırma sözleşmelerinde hizmeti sağlayanlara yapılan her bir ödemenin %10'u alıkonmakta ve "iyi niyet garantisi" olarak bir depozito hesabında tutulmaktadır. Benzer şekilde, inşaat ve ulaşım sözleşmelerinde de müteahhide yapılan her bir ödemenin %5'i alıkonmakta ve "iyi niyet garantisi" olarak bir depozito hesabında tutulmaktadır. Tutulan bu miktarlar, hizmet sağlayıcısına yada müteahhide, eş değerde bir banka garantisi verdikleri takdirde, geri ödenebilmektedir. "İyi niyet garantisi" tutarının %50'si sözleşmeye konu işin geçici teslimi anında serbest bırakılmaktadır. Kalan %50'si ise, nihai teslim anında, garanti döneminin bitiş tarihi de dikkate alınarak serbest bırakılmaktadır.

Ön Ödemeli Garantiler: Kamu kurum ve kuruluşları bir ön ödeme garantisi almaları halinde, fiyatın %25'ine kadar firmaya ön ödeme yapma iznine sahiptirler. Bu oran uygulamada, konvertibl para birimlerinde %10-15 arasındadır. Ön ödeme, yabancı müteahhide yapılan gerçek ödemelerden orantılı olarak düşülür ve böylece ön ödeme teminatına tekabül eden miktar serbest bırakılmaktadır.

Kamu kurum ve kuruluşları nezdinde kabul gören teminatlar (banka teminatları, borç senetleri, hisseler, tahviller vb.), 26 Kasım 2003 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilen "Hükümet İşlemlerine Yönelik Teminatlar Tüzüğü"nde detaylı şekilde sıralanmıştır. Buna göre, bu teminat türlerinden sadece yerel müteahhit yada hizmet sağlayıcılar yararlanırken, yabancı müteahhit veya hizmet sağlayıcılar her durum ve şartta banka teminatı getirmekle yükümlüdür.

Tüzüğün 11. maddesinde; teminatı çıkaran yabancı bankanın İMB'nin onayladığı listede olması gerektiği belirtilmiş olmasına rağmen, İranlıların bir İran bankasından karşılıklı (back-to-back) teminatı olmaksızın yabancı bir bankadan doğrudan teminat getirmesini yasaklayan 1987 tarihli ve AB/2104 no'lu bir talimatı bulunmaktadır.

Döviz kontrollerinin azaltılması, şeffaflığın sağlanması ve düzenlemelerin basitleştirilmesi amacıyla ve bankaların rekabetçi koşullarda pazarlama ve hizmet vermelerini sağlama ihtiyacı çerçevesinde, İMB sözkonusu talimatın hükümlerini aşama aşama düzeltmek için 2005 yılı Eylül ayında başka bir talimat (no: 60/1112) yayımlamıştır. İran Merkez Bankası ilk aşamada şu durumları kabul etmiştir:

Gerekli yabancı para biriminin lehdarın kendi konvertibl para birimi yoluyla garanti altına alınması ve teminatın lehdarının tüm sonuçların sorumluluğunu kabul etmesi kaydıyla, içinde FOREX de bulunan sözleşmeler ve akreditiflere yönelik doğrudan yabancı banka garantilerine lehdarın inisiyatifinde olmak üzere izin verilmesinin kabulü.

Teminat lehdarının tüm sonuçların sorumluluğunu kabul etmesi kaydıyla, İran bankalarının ve yurtdışındaki şubelerinin çıkardığı doğrudan banka teminatlarına izin verilmesinin kabulü.

Ancak, İran kamu kuruluşları, yabancı müteahhitve hizmet sağlayıcılarını İran bankalarından teminat almaya yönlendirmeye devam etmektedir. Sonuç olarak, yabancı bankalara aiteminatların İran bankalarının karşılıklı teminatını da gerektirmesi nedeniyle, yabancı tedarikçiler/müteahhitler kaçınılmaz olarak bu ekstra maliyeti İranlı müşterilerine (teklif ettikleri fiyatlara) yansıtabilmektedir.

2. DIŞ TİCARET

Hâlihazırda Dünya Ticaret Örgütü'ne üye olmayan ve "gözlemci" statüsünde bulunan İran, DTÖ'ye üyelik başvurusunu 19 Temmuz 1996'da gerçekleştirmiş, 26 Mayıs 2005 tarihinde bir çalışma grubu oluşturulmuştur.

Tablo 4: İran'ın Dış Ticareti (Milyar \$)

Yıllar	İhracat	İthalat	Denge	Hacim
2012	89,0	69,7	19,3	158,7
2013	68,0	63,8	4,2	131,8
2014	68,1	72,7	-4,6	140,8
2015	41,2	55,4	-14,2	96,6
2016	46,0	46,2	-0,2	92,2

Kaynak: TradeMap

İran'ın petrol ve doğal gaz ihracatından elde ettiği gelirlere bağlı olarak kesin olmayan verilere göre 2016 yılı ihracatı 46 milyar dolar, ithalatı ise 46,2 milyar dolar civarındadır.

Dış ticaretinde en büyük ortağı Çin'dir. İran 2016 yılı toplam dış ticaretinin %34'ünü Çin ile yapmıştır.

İRAN'IN İTHALATI

Dünya ithalat sıralamasında 2015 yılında 47. ve 2016 yılında 48. sırada yer almıştır. Aldığı pay %0,3'tür.

Tablo 5: İran'ın İthal Ettiği Başlıca Ürünler (1.000 \$)

GTİP NO	GTİP AÇIKLAMASI	2013	2014	2015	2016
8703	Binek otomobilleri	3,122,767	3,578,946	2,677,073	2,042,519
7108	Altın (işlenmemiş)	1,881,315	331,577	675,547	1,308,787
8708	Motorlu taşıtların aksam ve parçaları	841,195	1,240,339	1,426,241	1,243,312
1005	Mısır	962,325	1,206,390	948,796	933,406
8517	Telefon cihazları	1,138,126	1,617,233	1,053,100	926,721
3004	Tıbbi ilaçlar	916,457	779,426	666,675	699,373
8414	Hava veya vakum pompaları	550,801	748,149	633,899	653,731
1201	Soya fasulyesi	123,757	160,435	601,317	608,488
2304	Soya fasulyesi küspesi	1,540,251	1,085,863	542,299	539,031
1006	Pirinç	2,504,641	1,372,242	1,147,159	508,876
7208	Demir/alaşımız çelikten yassı hadde ürünleri	624,530	1,003,287	583,370	463,428

9018	Tıbbi alet ve cihazlar	398,048	450,576	451,551	462,244
8415	Klima cihazları	417,875	656,905	595,679	441,728
3002	İnsan kanı, serumlar, aşılar	326,466	419,805	415,618	436,976
8526	Radar cihazları	34,534	21,684	20,344	428,291
GENEL TOPLAM		63,846,407	72,776,790	55,402,950	46,236,872

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

İthalatı 2015 yılında 55 milyar dolar ve 2016 yılında 46 milyar dolar olmuştur.

İthalatında makinalar ve motorlu taşıtlar ile plastikler ve değerli taşlar başı çekmektedir.

Tablo 6: İran'ın Başlıca Ülkeler İtibari ile İthalatı (1.000 \$)

ÜLKELER	2013	2014	2015	2016
ÇİN	14,036,645	24,340,266	17,831,207	16,578,741
TÜRKİYE	4,192,511	3,886,190	3,664,228	4,968,851
G. KORE	4,480,902	4,167,300	3,759,073	3,717,344
ALMANYA	2,495,220	3,224,256	2,330,671	3,027,118
HİNDİSTAN	5,433,901	4,404,314	3,126,869	2,412,535
BREZİLYA	1,609,137	1,439,185	1,666,185	2,232,512
RUSYA	1,168,616	1,325,514	1,017,214	1,881,772
İTALYA	1,402,751	1,533,225	1,325,000	1,706,129
FRANSA	655,380	601,703	623,413	798,966
HOLLANDA	349,099	512,208	509,956	785,030
GENEL TOPLAM	63,846,407	72,776,790	55,402,950	46,236,872

Kaynak: Trademap

İthalatında Çin açık farkla en büyük tedarikçisidir. Çin, toplam ithalatının %30-35'ini sağlamaktadır. 2015 ve 2016 yılı ithalatında Çin'den sonra Türkiye, Güney Kore, Hindistan ve Almanya önemli ticari ortaklarıdır.

İran'ın ithalatta uyguladığı gümrük vergisi oranlarına aşağıda belirtilen İran Gümrük İdaresi veya AB web adreslerinden ulaşılması mümkündür. İran'da uygulanan KDV oranı ise %9'dur.

İRAN'IN İHRACATI

İhracatı 2015 ve 2016 yılında sırasıyla 41 milyar dolar ve 46 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Tablo 7: İran'ın İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (1.000 \$)

GTIP NO	GTIP AÇIKLAMASI	2013	2014	2015	2016
2709	Hampetrol	37,702,757	41,263,633	20,476,346	29,051,898
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	2,677,166	2,838,896	2,535,177	2,542,190
2710	Petrol yağları	3,051,495	1,079,907	586,606	1,397,279
2905	Asiklik alkoller	1,863,998	1,417,221	1,401,858	1,275,276
2601	Demir cevherleri	2,416,028	1,866,951	699,019	834,689
0802	Kabuklu meyve (badem, fındık, ceviz)	704,617	1,030,731	928,394	705,739

2603	Bakır cevherleri	136,615	68,887	286,282	538,595
3102	Gübreler (azotlu veya kimyasal)	822,388	440,192	681,905	425,117
7208	Demir/alaşimsız çelikten yassı hadde ürün	309,919	558,579	539,474	393,034
7207	Demir/alaşimsız çelikten yarı mamuller	42,371	115,842	210,899	371,349
2902	Asiklik hidrokarbonlar	845,376	729,835	514,086	353,477
7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları	298,601	183,340	195,988	326,576
2814	Amonyak (susuz/saf)	263,450	385,466	351,059	190,976
7601	Aluminyum (işlenmemiş)	253,491	181,722	149,289	164,124
3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri	140,703	210,443	233,291	162,090
2711	Petrol gazları	443,322	154,639	193,322	151,487
GENEL TOPLAM		68,015,482	68,110,649	41,227,406	46,067,977

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

Hampetrol ihracat gelirinin, toplam ihracatındaki payı 2015 yılında %50, 2016 yılında %63'tür.

İhracatının yaklaşık %65-70'i hidrokarbon grubudur. Hampetrol ihracatının toplam içindeki payı 2015 ve 2016 yılında sırasıyla %50 ve %63'tür. 2012 yılında 53 milyar dolarseviyesindeki hampetrol ihracatı 2016 yılında 29 milyar dolara gerilemiştir.

Diğer önde gelen ihracat kalemlerini; plastik hammaddeleri ve işlenmemiş metaller (bakır, aluminyum, çinko) ile demir cevheri oluşturmaktadır.

Tablo 8: İran'ın Başlıca Ülkeler İtibari ile İhracatı

ÜLKELER	2013	2014	2015	2016
ÇİN	25,389,864	27,506,898	16,034,629	14,952,884
HİNDİSTAN	10,031,595	11,246,347	6,225,321	8,253,715
TÜRKİYE	10,383,217	9,833,290	6,096,242	4,699,777
G. KORE	5,564,403	4,578,071	2,361,590	4,639,750
JAPONYA	6,930,974	6,177,224	3,251,143	3,330,864
FRANSA	75,709	80,831	73,023	1,531,895
İTALYA	182,433	585,134	520,571	1,162,059
İSPANYA	113,136	172,839	195,585	998,933
YUNANİSTAN	50,069	6,307	13,914	825,181
TAYVAN	1,138,925	409,934	336,052	739,390
GENEL TOPLAM	68,015,482	68,110,649	41,227,406	46,067,977

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

İhracatında da en büyük alıcısı açık farkla Çin'dir. Aynı şekilde, ikinci sıradaki Hindistanın İran'dan ithalatının çoğunluğu (%80'i) hampetroldür.

3. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE VERGİLER

İran'ın son yıllarda izlediği dışı açılma politikaları ve (1996 yılı Haziran ayında üyelik başvurusunu yaptığı) Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üyelik hedefi doğrultusunda birçok ürünün ithalatında uygulanan tarife dışı engeller kaldırılmış ve birçok yasaklı ürünün ithalatına izin verilmiştir. Üyelik başvurusu kapsamında 2005 yılı Mayıs ayında DTÖ bünyesinde kurulan çalışma komitesi (working party) henüz toplanmamıştır.

Yerli sanayiye korumak amacıyla ithalatta uygulanan yüksek Ticari Kazanç Vergisi uygulaması ise 21 Mart 2005 tarihinde kaldırılmıştır. Ancak, yerli sanayii korumak amacıyla bazı temel sanayi dallarında (tekstil, otomotiv vb.) ithalatta uygulanan gümrük vergisi oranları yüksek tutulmaktadır.

GÜMRÜK TARİFELERİ

İTHALAT REJİMİ

İran'a ithal edilecek malların, niteliğine (yerli üretiminin olup olmadığı vb.) göre İran Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'na müracaat edilerek kaydedilmesi ve diğer Bakanlıkların (Sağlık, Tarım vb.) iznini gerektiren kalemlerde ilgili Bakanlıktan ithalat ön izninin alınması gerekmektedir. Bu izin, bankaların akreditif açarken de istediği birbelgedir.

Bitki, tohum ve canlı hayvan ithalatında, İran Tarım Bakanlığı'ndan ön izin alınması gereklidir. Bitki, hayvan, bitkisel ve hayvansal ürün ithalatında menşe ülkedeki yetkili makamlar tarafından onaylanmış sağlık sertifikası istenmektedir.

Gıda maddeleri, medikal ekipmanlar, eczacılık ürünleri ve kozmetik ithalatı için test sertifikası ve İran Sağlık Bakanlığı'ndan ön izin alınması gerekmektedir.

İran'a ithalatı yasak maddeler arasında; lüks tüketim malları, dinen sakıncalı birtakım içecekler, gıda maddeleri, hayvansal besinler, yayın ve bantlar bulunmaktadır.

İthalatta Aranılan Genel Şartlar:

- İran Sanayi ve Ticaret Odasının düzenlediği ticaret lisansına (commercial card) sahip olmak (Kartı Bazargani) ve Ticaret ve Sanayi Bakanlığında kayıt yaptırmak.
- İlgili bankaların birinde hesap açmak.
- Ticaret ve Sanayi Bakanlığınca düzenlenen İthalat Lisansına (import licence) sahip olmak.
- Standartların yanısıra hayvansal, bitkisel ve sağlık karantinalarını konu alan ilgili yasalara uymak.
- Mal denetleme şirketi tayin etmek
- Gümrük harç ve vergilerini vb. ödemek.
- İhracatçı tarafından düzenlenen belgeler; ticari fatura (commercial invoice), yükleme belgesi (bill of lading), paketleme listesi, sigorta poliçesi, menşe belgesi.

Duruma göre başka belgeler de (denetim belgesi, navlun faturası, ilgili kamu kuruluşundan alınması gereken izin belgesi, yerel ticaret odasından alınan adil fiyat belgesi) gerekebilmektedir.

İran'da yabancı ürünler tedarik eden tüm kişi ve firmalar Kanun tarafından şu gereklilikleri yerine getirmekle yükümlü tutulmuştur:

- Ürünlerinin tedariki için Ticaret Bakanlığı nezdinde bir şube veya ajans tescili yaptırmak.
- Satış sonrası hizmet vermek.
- Müşteriye, ürünle birlikte Farsça kullanma kılavuzu, garanti belgesi, uzun ömürlü ürünler için satış sonrası hizmet belgesini vermek.
- Ürünlerini, özellikle firmanın kayıt numarası, ürünün özellikleri, seri numarası ve hologramı olacak şekilde paketleyerek satmak.

Yerli üretimi teşvik amacıyla birtakım düzenlemeler de mevcuttur. Örneğin İran'a makine ve ekipman ihraç eden yabancı firmaların İran'da resmi temsilcilikleri bulunmak zorundadır. Sigara, tütün, puro, sigara kağıdı ve ipekböceği yumurtası ithalatı devletin tekelindedir.

İran'a ithal edilecek 500.000 İran Riyali'nin üzerinde değere sahip mallar, bir uluslararası gözetim şirketi tarafından menşe ülkede sevkiyat öncesi miktar ve kalite gözetimine tabidir.

İran'a ihraç edilecek malların faturaları, ihracatçının ülkesinde faaliyet gösteren Ticaret Odası ve İran Büyükelçiliği tarafından onaylanmalıdır. İnceleme ve sertifikasyon işlemleri, sevkiyat öncesinde menşe ülkede gerçekleştirilmelidir.

İthalatta Öncelik Sistemi:

İran, 2012 yılı Ekim ayından itibaren, ürünleri 10 öncelik grubunda sınıflandırdığı bir "ithalatta öncelik sistemi" uygulamaktadır. Grup 1-9'daki ürünler dövizin resmi kurdan işlem görerek tahsis edildiği ürünlerdir. Bu gruptaki ürünler ayrıca serbest piyasa dövizini ile de ithal edilebilmektedir. Grup 10'daki ürünler ise motor kapasitesi 2,5 litrenin üzerindeki otomobiller gibi birkaç istisna dışında serbest piyasadaki döviz üzerinden ithal edilebilmekte olup, bu ürünlerde iki kat CBT uygulanmaktadır. Grup-10'da yer alan ürünler şunlardır:

- Temel gereksinimler (hububat ve gıda kalemleri, hayvan yemi)
- İlaç
- Sınai ve tarımsal üretim için temel malzemeler
- Hidrokarbonlar, boyalar, mürekkepler, film ve çinko vb. üretimine yönelik üretim birimleri için hammadde
- Ara malzemeler ve parçaları
- Otomotiv sektörü parçaları ve montaj
- Montaja yönelik yarı bitmiş ürünler
- Sermaye malları ve sanayi makineleri (üretim hatları ve atölyeler için muhtelif makineler)
- Dayanıklı nihai tüketim malları
- Gerekli olmayan ve temel gereksinim sayılmayan bitmiş ürünler

İran'a ithalat için yapılan sipariş tescilinin Sanayi, Maden ve Ticaret Bakanlığı'nda yapılması gerekmektedir. Ayrıca, Bakanlıkça onaylanmış başvuru sahiplerinin döviz koşulunu yerine getirmek için bankacılık sistemine tanıtılması ve resmi işlem kurundan döviz tahsisi için başvuru yapılması gerekmektedir.

Öte yandan; yabancı firmaların İran'da resmi temsilci atamalarının bir gereklilik olduğunu unutulmaması gerekmektedir.

"Ülkeye yabancı mal ve hizmet sağlayan tüm gerçek ve tüzel kişiler bu ürün ve hizmetleri Sanayi, Maden ve Ticaret Bakanlığı tarafından ilanı düzenlemeler çerçevesinde temsilciler aracılığıyla, satış sonrası hizmet sağlayarak tedarik ederler."

Hükümet, oldukça büyük boyutlarda olan ve yüklü vergi gelir kaybına yol açan yasadışı ithalat ve karaborsa ile yoğun şekilde mücadele etmektedir. Bu nedenle, hükümet yukarıdaki maddeyi bu gibi işlemleri yapanları

daha kolay takip edebilmek ve İran'a yasal olarak ithal edilen ürünleri kaçak gelenlerden ayırt edebilmek için yıllık bütçe düzenlemeleri çerçevesinde onaylamıştır.

İthalat Ödemeleri:

İhracat bedelinin tahsilinde en sağlam ödeme yöntemi; ürün bedelinin peşin ve nakit olarak tahsilidir.

İthalat Ödemelerinin İran Merkez Bankası'nın kontrolü altında oluşturulan akreditifler aracılığıyla yapılması mümkündür. Ancak, İran'a uygulanan yaptırımlar bazı ülkeler ve bölgelerle olan akreditif işlemlerini hantallaştırmıştır. Akreditifler, alıcılar tarafından, İran Merkez Bankası'na onaylanan listelerde yer alan bankaların alıcılar lehine bir İran bankasında açılmaktadır. Satıcının normalde, akreditifi vereceği olan İranlı bankanın belgeleri aracılığıyla satıcısına göndermesi gerekir. Belgelerin aracılığında akreditif süresinin bitiminden önce vekaleten onay geçireliliği dahilinde alınması gerekir. İhracatçıların ayrıca, teslim takvimi, kalite, menşe belgesi, mal listesi vb detaylara uyması, akreditiflerin uzatılmasının zor olmasından dolayı ve gümrük kural ve düzenlemeleri oldukça katı uygulandığından şiddetle tavsiye edilir.

Vadeli ya da ödemesi ertelenmiş akreditif de, İran Merkez Bankası tarafından izin verilen bir süre içinde kullanılan bir ödeme yöntemidir. İran Merkez Bankası, imalatçılar ve tacirlerin ithalat ihtiyaçlarını gidermek amacıyla 12 aya kadar vadeye izin vermektedir. Bazı tedarikçiler vadeli akreditif kabul etmekte ve uygun banka ve finans kuruluşları aracılığı ile iskontolu olarak almaktadır.

GÜMRÜK VERGİLERİ

İran'ın son yıllarda izlediği dışı açılma politikaları ve Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üyelik hedefi doğrultusunda birçok ürünün ithalatında uygulanan tarife dışı engeller kaldırılmış ve birçok yasaklı ürünün ithalatına izin verilmiştir. Ayrıca, yerli sanayiye korumak amacıyla ithalatta uygulanan yüksek Ticari Kazanç Vergisi uygulaması ise 21 Mart 2005 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır. İran'ın ithalatta uyguladığı gümrük tarifelerine aşağıda link edilmiş olan İran Gümrük İdaresi veya AB web sayfalarından ulaşılması imkanı bulunmaktadır.

İran'da, yabancı yatırımlarda kullanılmak amacıyla ithal edilen sermaye malları ve hammaddeler ile ilaçlar, buğday ve diğer stratejik ürünler vergiden muaftır. Ancak birçok ürünün ithalatında gümrük vergisine ek olarak yerel vergiler uygulanmaktadır. İran üzerinden gerçekleştirilecek transit ticarete konu olan mallar, İran'da işlem görmediği takdirde gümrük vergisinden muaftır.

İran'da uygulanan KDV oranı %9'dur.

İran'ın ithalatta uyguladığı gümrük vergi oranları için aşağıda link edilmiş olan İran ve Avrupa Birliği'nin web sayfalarından yararlanılması mümkündür.

İran Gümrük İdaresi: (<http://www.irica.ir/portal/home/?3859/Tariff->)

AB: http://madb.europa.eu/madb/datasetPreviewFormATpubli.htm?datacat_id=AT&from=publi)

TARİFE DIŞI ENGELLER

İran'a yapılacak sevkiyatlarda ve yazışmalarda "Arabian Gulf" ifadesi kullanılmamalı, konşimentoda ve diğer taşıma belgelerinde gerekli hallerde bu ifadenin yerine "Iran, Persian Gulf" yazılmalıdır.

STANDARDİZASYON

İran Standartlar Enstitüsü (ISIRI), ithal ve ihraç edilen malların kalitesini kontrol etmekle yetkilidir. ISIRI Zorunlu Standartlar Programı sağlık, güvenlik ve çevre yönetmelikleri açısından tüketici haklarını ve yerel imalatçıların düşük nitelikli ithal mallara karşı haklarını korumayı amaçlamaktadır.

Zorunlu standartlar programına tabi malların gümrükten geçişi ve İran piyasasına erişiminin gerçekleşmesi için, ISIRI tarafından düzenlenmiş Uygunluk Sertifikasına (CoC) ihtiyaç bulunmaktadır. 8548 standardın geçerli olduğu İran'da 485 ürün zorunlu standart uygulamasına tabidir.

İran, ISO üyesidir. (<https://www.iso.org/member/1803.html>)

ISO 9000 standartlarının geçerli olduğu İran'a ihraç edilecek her nevi ambalajlı mamullerin üzerinde kolay okunabilir ve anlaşılabilir Farsça kullanım bilgilerinin bulunması zorunludur.

4. TÜRKİYE İLE TİCARET

İran ile 1996 yılında 1 milyar dolar seviyesindeki dış ticaret hacmi, 2012 yılında yaklaşık 22 milyar dolara ulaşmıştır. Dış ticaret dengesi, Türkiye aleyhine seyretmektedir. 2012 yılından beri düşüş trendi içinde olan ikili ticaret 2016 yılında 9,6 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Tablo 9: Türkiye'nin İran ile Dış Ticareti (1.000 \$)

YIL	İHRACAT	İTHALAT	HACİM	DENGE
2013	4.192.511	10.383.217	14.575.728	-6.190.706
2014	3.886.190	9.833.290	13.719.480	-5.947.100
2015	3.663.760	6.096.254	9.760.014	-2.432.494
2016	4.966.404	4.699.777	9.666.181	+266.627

Kaynak: TÜİK

Türkiye ve İran arasında "Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması (2002)" ile "Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması (1996)" yürürlüktedir.

TÜRKİYE’NİN İRAN’A İHRACATI

Türkiye’nin İran’a sektörel bazda ihracatında altın, mücevherat, motorlu taşıt aksam ve parçaları, ağaç levhalar, mamül tütün, motor ve iplikler ilk sıraları almaktadır.

Tablo 10: Türkiye’nin İran’a İhracatında Başlıca Ürünler (1.000 \$)

GTIP NO	GTIP AÇIKLAMASI	2014	2015	2016
7108	Altın (işlenmemiş)	1.355	32.092	1.306.600
7113	Mücevherat (altın ve pırlantalı olan)	818.503	857.622	397.006
8708	Motorlu taşıtların aksam ve parçaları	78.148	83.850	139.767
4411	Lif levhalar (ağaçtan)	112.521	112.939	113.377
2403	Mamül tütün	64.502	54.621	107.635
8407	Motorlar (içten yanmalı)	128	39.658	85.734
5509	İplikler (sentetik liflerden)	10.124	37.513	71.776
9619	Hijyenik havlular, bebek bezleri	37.076	82.852	60.929
5407	Dokunmuş mensucat (sentetik filament ipliklerinden)	55.292	48.803	50.403
5603	Dokunmamış mensucat	27.823	27.603	49.338
5702	Dokunmuş halılar	14.906	7.701	46.055
8536	Elektrik teçhizatı (sigortalar, fişler, prizler vb)	33.353	44.795	44.455
3921	Plastikten diğer plakalar, levhalar	34.757	31.267	43.767
3506	Tutkallar, diğer yapıştırıcılar	42.851	41.420	43.007
4811	Kağıt, karton ve selüloz liften tabakalar	60.661	41.420	43.007
	GENEL TOPLAM	3,886,190	3,663,760	4,966,404

Kaynak: TÜİK

TÜRKİYE’NİN İRAN’DAN İTHALATI

Türkiye’nin İran’dan ithalatında; enerji ürünleri ve kimyasallar ile işlenmemiş çinko ve alüminyum yer almaktadır.

Tablo 11: Türkiye’nin İran’dan İthalatında Başlıca Ürünler (1.000 \$)

GTIP NO	GTIP AÇIKLAMASI	2014	2015	2016
9999	Başka yerde belirtilmemiş emtialar	8,153,663	4,734,749	3,583,317
3901	Etilen polimerleri	300.504	270.156	218.341
7403	Bakır (rafine edilmiş)	165.397	163.551	164.633
3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	184.314	164.306	144.069
7901	Çinko (işlenmemiş)	76.823	88.435	94.118
7601	Alüminyum (işlenmemiş)	107.796	44.902	71.331
2905	Asiklik alkoller ve bunların halojenli, sülfonatlı, nitrasyonlu veya nitrozolanmış türevleri	100,763	81,976	51,037
3102	Mineral veya kimyasal azotlu gübreler (pellet veya benzeri formdaki gübreler hariç)	132,768	100,425	41,465
3903	Stiren polimerler, birincil formlar	13,189	18,221	28,435
7404	Atık ve hurdabakır (külçeler veya benzeri işlenmemiş şekiller hariç,	2,616	16,340	24,101
2712	Petrol jöle, parafin mumu, mikrokristalin petrol mumu, gevşek mum, ozokerit, linyit	28,397	25,259	21,316
7202	Demir alaşımlar	11,425	17,744	20,924
7207	Demir veya alaşımsız çelik yarı mamuller	0	3,619	15,568
0802	Kabuklu veya kurutulmuş fıstık (kabuksuz soyulmuş olsun olmasın) (hindistancevizi, Brezilya fındık hariç)	4,139	5,804	15,128
3817	Karışık alkilbenzenler ve benzen ve naftalinin alkilasyonu ile üretilen karışık alkil naftalinler	8,626	12,839	13,077
6802	Anıtlar veya bina taşları, tabii (arduvaz hariç), işlenmiş ve eşyalar; mozaik küpler	6,917	5,338	10,149

Kaynak: TÜİK

5. İKİ ÜLKE ARASINDAKİ ANLAŞMA VE PROTOKOLLER

Tablo 13: İki Ülke Arasında İmzalanan Ticari Anlaşmalar

Anlaşma / Protokol / Mutabakat Zaptı	İmza Tarihi	RG Tarih & Sayısı
Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması	12.05.1980	07.06.1980 (17010)
Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Karma Komisyonu 2. Dönem Toplantısı Mutabakat Zaptı	01.05.1984	30.01.1985 (18651)
Ticaret Anlaşması	21.12.1996	11.06.1997 (23016)
Deniz Ticaret Seyrüsefer Anlaşması	21.12.1996	15.06.1997 (23020)
Gümrük Konularında İşbirliği ve Karşılıklı Yardım Anlaşması	22.11.2000	01.08.2001 (24480)
Çifte Vergilendirmeyi Önleme (ÇVÖ) Anlaşması	17.06.2002	09.10.2003 (25254)
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması (YKTK) Anlaşması	19.12.1996	25.02.2005 (25738)
Sınır Ticareti Ortak Komitesi 5. Dönem Topl. Mutabakat Zaptı	12.10.2008	29.04.2009 (27214)
Çevre Alanında Mutabakat Zaptı	28.04.2010	28.05.2011 (27947)
Teknik Düzenlemeler, Standardizasyon, Metroloji, Akreditasyon ve Uygunluk Değerlendirmesi Alanlarında İşbirliğine Dair Mutabakat Zaptı	03.02.2010	24.08.2011 (28035)
Kara Ulaştırması Karma Komisyonu Toplantısı Protokolü	26.02.2014	05.07.2014 (29051)
Tercihli Ticaret Anlaşması (TTA)	29.01.2014	4.11.2014 (29165)
Türkiye-İran 24. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı	16.04.2014	11.12.2014 (29202)
Hayvan Sağlığı ve Veterinerlik Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı	26.10.2016	12.5.2017 (30064)
Türkiye-İran 5. Dönem Ortak Ticaret Komitesi Mutabakat Zaptı	19.01.2014	

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

TÜRKİYE-İRAN TERCİHLİ TİCARET ANLAŞMASI (TTA):

Türkiye ve İran arasında 1 Ocak 2015 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Tercihli Ticaret Anlaşması (TTA) bulunmaktadır. Söz konusu Anlaşma kapsamında, ülkemiz İran'dan 125 sanayi ürününe taviz almış olup, 140 tarım ürününe İran'a tercihli tarife uygulamaktadır.

TÜRKİYE-İRAN İŞ KONSEYİ:

2001 yılında İran Ticaret Sanayiler, Madenler ve Ziraat Odaları (ICCIMA) ile imzalanan anlaşma ile DEİK çatısı altındaki kurulan DEİK/Türkiye-İran İş Konseyi'nin amacı ikili ekonomik ilişkilerde bir ivme kazandırmaktır.

TÜRK TİCARET MERKEZİ - TAHRAN

Türkiye'nin 2023 ihracat stratejisi hedefleri doğrultusunda, değişen rekabet koşullarına ve ihtiyaca uygun olarak ihracatın gelişmesine olanak sağlamak amacıyla hayata geçirilen Türkiye Ticaret Merkezleri projesi ülkemizin hedeflediği ihracat rakamlarına ulaşılması noktasında önemli bir misyon taşımaktadır.

TTM'lerin; Türkiye'de üretilen ürünlerin ilgili ülkede aktif "tanıtım" ve "pazarlama" hizmetlerinin yapıldığı, satıcı ile alıcılar arasında iletişimin kurulduğu bir platform şeklinde değerlendirilmesi de mümkündür. Bu kapsamda TTM'lerin ihracat ürünlerimizin uzun süreli sergilenmesine imkan sağlandığı bir showroom yada fuar gibi değerlendirilmesi ve bu kapsamda TTM'lerde yer edinecek firmalarımızın aktif pazarlama ve tanıtım faaliyetlerinde bulunabilecek personel istihdam etmeleri tavsiye olunmaktadır.

"Türkiye Ticaret Merkezleri", Türkiye İhracatçılar Meclisi'nin (TİM) öncülüğünde ve koordinasyonunda diğer ilgili kurum ve kuruluşların katılımıyla özel sektör statüsünde ticaret siciline tescil edildiği ülkedeki hizmet binasında (ilgili sektörlerden üretici/ihracatçı firmalarımızı bünyesinde kayıtlı barındırmak suretiyle) faaliyet göstermektedir.

Bu çerçevede, TTM'nin halihazırda faaliyette olduğu ülkelerden birisi İran'dır. Tahran TTM'nde faaliyet göstermek isteyen hazır giyim, plastik, mobilya, tekstil ve hammadde sektöründeki firmalarımız TTM'de faaliyet koşullarını öğrenmek için (<http://ttcenter.com.tr/tr/nerelerdeyiz.html>) ilgili İhracatçı Birliğine başvurması gerekmektedir.

"Türk Ticaret Merkezi"; Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) tarafından İran'ın da taraf olduğu Madrid Protokolü çerçevesinde 10 yıl süreyle uluslararası statüde tescil edilmiş bir marka olup, New York ve Dubai'de de kullanılmaktadır.

6. PAZAR İLE İLGİLİ BİLGİLER

Bu bölümde fikri, sınai mülkiyet hakları, dağıtım kanalları, tüketici tercihleri, ambalaj, paketlenme ve etiketlenme, satış teknikleri ve satışı etkileyen faktörler, fiyatlandırma ve ödeme koşulları, kamu ihaleleri gibi pazar ile ilgili bilgilere yer verilmektedir.

FİKRİ, SINAİ MÜLKİYETHAKLARI

İran'da marka ve ambalaj taklidinin çok yaygın olduğu ve bu konuda yasal mercilere başvurulduğu zaman sonuç alınması için uzun bir süre beklenebilmektedir. Konuyla ilgili mevzuat altyapısının yetersiz olduğu ifade olunmaktadır.

Bu çerçevede, İran'da fikri, sınai mülkiyet (ticari marka, patent, telif hakları) haklarının korunması bağlamında, yerli-yabancı ayrımı gözetmeden piyasada taklit ürünlerin satışının engellenmesi önem taşımaktadır. İran ithalatında, Çin'in ağırlıklı bir yapıya sahip olduğu görülmektedir.

İran, "Paris Birliği" olarak da bilinen Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'ne (WIPO) 2002 yılı Mart ayında üye olmak suretiyle "Sınai Mülkiyet Haklarının Korunması Uluslararası Sözleşmesine" taraf olmuştur.

Dolayısıyla, ürün markasının "Markaların Uluslararası Tesciline İlişkin Madrid Anlaşması" çerçevesinde (uluslararası) tescilli olması İran makamlarınca kabul görmektedir. İran, 2003 yılından beri söz konusu Anlaşma'ya taraf ülkedir.

Mevzuat: Patentler ve markaların kayıt altına alınması ve sınai mülkiyetten doğan haklar ile bunların ihlali konularını düzenleyen temel mevzuat olan “Patentler, Sınai Tasarım ve Markalar Kayıt Kanunu” İslam Danışma Meclisi’nce 29 Ekim 2007’de onaylanmış ve Meclis tarafından beş yıllık bir deneme süresinin kabul edilmesi ile Muhafızlar Konseyi’nce kabul edilmiştir.

Kanun’un 62. maddesinde “İşbu Kanun’un hükümleri ile İran’ın taraf olduğu ya da olacağı uluslararası anlaşmaların hükümleri arasında bir çelişki olduğu takdirde bahsekonu uluslararası anlaşmalarda bulunan hükümler geçerli olacaktır.” hükmü kabul edilmiştir.

Patent Tescili: Patent belgesi; buluşun korunması amacıyla Sınai Varlık Dairesi’nce çıkartılan ve ait olduğu kişi yada kuruma özel haklardan yararlanma imkânı veren bir belgedir. Sınai Mülkiyet Dairesi’ne patent tescili için verilen bildirim Farsça olması gerekmekte olup, başvuru, korunması istenen materyali de içermelidir. Başvuru, gerektiği takdirde, buluşun bir özetini ve ilgili çizimleri de içermek durumundadır.

Patent belgesinin geçerlilik süresi 20 yıldır. İlk tescil işleminden 1 yıl geçtikten sonraki her 1 yılın başlangıcında belgenin geçerliliğini sürdürmek amacıyla Sınai Mülkiyet Dairesi’ne belli bir ücretin yatırılması gerekmektedir.

Marka Tescili: Bir markanın tesciline yönelik başvuru, tescil yapılması istenen markanın bir numunesi ve ilgili tüm mal ve hizmetlerin listesi ile birlikte Sınai Mülkiyet Dairesi’ne yapılmaktadır. İran’da tescilli bir markanın, başka birisi tarafından kullanılması marka sahibinin mutabakatına bağlıdır. Markasahibi, kullanılan markanın kayıtlı markaya benzediği durumlar da dahil olmak üzere her türlü ihlale karşı önlem alabilmektedir. Marka tescilinin geçerlilik süresi, tescil için yapılan başvurudan itibaren 10 sene olup, bu süre gerekli ücretlerin ödenmesi şartıyla ve marka sahibinin isteği üzerine 10’ar yıllık dönemler halinde uzatılması mümkündür.

Kanun ayrıca, sınai tasarımları da korumaktadır.

İran’da marka tescili, ülkede faaliyet gösteren avukatlarca yapılmaktadır.

DAĞITIM KANALLARI

İran’da ticari acenta ve distribütörlük aracılığı ile iş yapma biçimi oldukça yaygındır. Nakliye masrafları ucuz olduğu için firmalar kendi distribütörlük ağını kurmak yerine, kargo ve nakliye şirketleri ile çalışmaktadır.

Ülke çapında süpermarket zincirlerinin ve alışveriş merkezlerinin sayısı artmakla birlikte; Tahran’da bakkal ve butik gibi küçük ölçekli şirketler de oldukça yaygındır. Ayrıca, tarihi Tahran Kapalı Çarşısı da (Grand Bazaar), ülkenin ticaret ve ekonomi hayatındaki önemli yerini korumaktadır.

Öte yandan, son yıllarda yabancı marka ürünlerin de yer aldığı modern alış-veriş merkezleri sayısında artış söz konusudur.

TİCARİ ANLAŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ (TAHRAN TAHKİM MERKEZİ)

Yabancı firmaların İran’da ticari faaliyetleri esnasında İranlı firmalarla yaşadıkları uyuşmazlıkların mahkeme aşamasından önce çözülebilmesini teminen İran Ticaret Odası (<http://iccima.ir>) bünyesinde oluşturduğu bir Hakemlik Mekanizması bulunmaktadır.

Ayrıca, İranlı ve yabancı firmalar arasındaki ticari anlaşmazlıkların çözümü amacıyla 21 Mart 2017 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Tahran Ticaret ve Sanayi Odası nezdinde bir Tahkim Merkezi oluşturulmuştur.

TÜKETİCİ YAPISI, TERCİHLERİ VE HARCAMALARI

İran'da tüketim harcamalarını ve talebini etkileyen faktörler şunlardır;

- Nüfusun yaklaşık %60'ı 30 yaşın altındadır.
- Genç nüfus eğitilmiştir ve dünya piyasalarını takip etmektedir.
- Uzun yıllar devam eden ambargolar; ekonominin daralmasına (ulusal sanayinin gelişmemesine, orta sınıfın zayıflamasına, gelir dağılımının bozulmasına, işsizliğin artmasına, enflasyon nedeniyle satın alma gücünün düşmesine) yol açmıştır.
- Kırsal alanlardan kentlere yaşanan göç, çarpık kentleşme ve kayıt-dışı ekonomi sorunlarını da beraberinde getirmektedir.
- Uluslararası ambargoların kalkmasıyla, gelirin artması, dolayısıyla iç piyasa ve tüketimin gelişmesi beklenmektedir.
- İthal mallara taleptir.
- Pazar araştırması, fuarlara katılım ve reklam gibi pazarlama teknikleri, markaya bağlılık sağlanması ve piyasa payının artırılması için önemlidir.

KONFEKSİYON GENELGESİ

İran'ın ihracatı olumsuz yönde etkileyen 9 Ekim 2016 tarihli "İran'da Konfeksiyon Ürünleri Satışı Yapan Şirketler İçin Düzenleme Genelgesi"ne göre; İran'ın ihracatı yapmak isteyen yabancı şirketlerin, ülkede bulunan temsilci veya şubeleri ile resmi distribütörle anlaşması imzalayıp, söz konusu belgeyi üyesi olduğu Ticaret Odası, Dışişleri Bakanlığı ve İran'ın o ülkede faaliyet gösteren dış temsilciliklerinde onaylatması ve onaylı belgenin ruhsat almak için İran Esnaf Odası'na sunulması gerekmektedir.

İran Esnaf Odası tarafından verilen ruhsat ilk aşamada 2 yıllık olup, bu süre uzatılabilir.

Bahse konu Genelge, söz konusu ürünler ithalatının yapılabilmesi için;

- İthal edilmek istenen miktarın belirli bir kısmının İran'daki yerli üreticilerden tedarik edilmesini
- Yabancı firma tarafından, İranlı temsilci ile ortak veya tek başına İran'da üretim tesisi kurulması ve ilk iki sene için ithalat miktarının %20'sinin İran'da üretilmesini
- Söz konusu üretimin %50'sinin başkibir ülkeye ihraç edilmesini

zorunlu kılınmaktadır. Ayrıca, üçüncü yıldan itibaren her yıl için İran'da üretim miktarında %5 oranında artış istenmektedir.

Genelgede, mevzuata uymayan şirket vetesislerin ürünlerinin kaçak ürün olarak değerlendirileceği de ayrıca belirtilmiştir.

ULAŞTIRMA VE TAŞIMACILIK MALİYETLERİ

Türk Hava Yollarının Tahran, Tebriz ve Meshed'e seferleri bulunmaktadır. <http://www.thy.com>.

Türkiye ile İran arasında demiryolu ile yolcu taşımacılığı, İstanbul-Tahran-İstanbul arasında haftada bir gün çalışan ve kuşetli vagonlardan teşkil edilmiş Trans Asya treni ve Van-Tebriz-Van arasında haftada bir gün çalışan vekuşetli vagonlardan teşkil edilmiş tren ile sağlanmaktadır. Ancak, güvenlik sorunları nedeniyle İran'a yönelik tren seferlerine bir süre ara verilebilmektedir. (TCDD Danışma Hattı: 444 8 233)

Coğrafi yakınlığı nedeniyle Türkiye ve İran arasında demiryolu ile yük taşımacılığı ucuz ve güvenli bir yol olabilecek iken; demiryolu hizmetlerinin yetersiz olması, özellikle Van Gölü geçişlerinde yetersiz Ro-Ro uygulamaları ve güvenlik kaygıları nedeniyle vagon taşımacılığı zorlaşmaktadır.

SÖZLEŞMELER VE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

İran hukuku, hükümleri kamu politikasına aykırı olmadıkça, kamu etiğine zarar vermedikçe ve/veya ülkenin zorlayıcı kanunlarına açıkça karşı gelmedikçe taraflar arasındaki özelsözleşmeler esaygılı yaklaşmaktadır.

İran Ticaret Kanunu aslen Fransız hukukundan alınmış ve bazı yönleri ile de İsviçre ve Belçika Ticaret Kanunlarından esinlenmiştir. Diğer taraftan medeni hukuk ise önemli ölçüde İslam hukukundan etkilenmiştir.

İranlılar ile yapılan sözleşmelerin, başarılı olması ve anlaşmazlık çıkmaması veya imza sonrasında uyuşmazlık durumunda mağduriyet yaşanmaması için kapsamlı ve kesin yapılması önem taşımaktadır.

Sözleşmelerde, anlaşmazlıkların halli için uluslararası tahkim hükümleri ile birlikte İran kanunlarının düzenleyici olduğunu kabul etmek uygun olup, bu hükümler İranlı taraflarla hassas ve geniş sözleşmeler yapmak için güvenlidir. UNCITRAL ve ICC kuralları İranlı taraflarca sıkça kabul edilmekte ve tahkimin icra edileceği merkezler olarak sırasıyla İsviçre, Lahey ve Paris tercih edilmektedir.

İranlı kurumlar, genel olarak uluslararası tahkim yoluyla verilen tazminatlara saygılı davranmakta ve bunu gönüllü olarak yerine getirmektedirler. İran 2001 yılında kabul edilen Kanun uyarınca, Yabancı Tahkim Tazminatlarının Tanınması ve Yerine Getirilmesi Konvansiyonu'na (New York 1958) dahil olmuştur. Konvansiyon, İran mahkemelerinin İran'daki bir yabancı tahkim tazminatının yerine getirilmesine müdahale edebilmesine ve uygulamayı durdurmasına temel teşkil eden zemini, bu yabancı tahkim tazminatının ICC gibi bir tahkim kurumunun kontrol ve idaresi altında yapılıp yapılmadığına veya örneğin UNCITRAL Tahkim Kuralları çerçevesinde geçici tahkime dayanıp dayanmadığına bakmadan sınırlamaktadır.

İran Anayasası, sözleşmelerin düzenleyici hükümleri olarak yabancı kanunları kabul etmesini yasaklamamış olmakla birlikte, İran'daki Bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları yabancı kanunlara başvurmamaları hususunda sıkı talimat altındadırlar. İstisnai durumlarda ve gerekliliği ortaya konulabilmesi halinde yabancı kanunlara başvurma yetkisi verilebilmektedir. Özel sektör firmaları, sözkonusu sınırlamaya tabi değildirler.

Sözleşme, yabancı firma tarafından ödenmiş olan İran'da sözleşmeye uygulanan tüm vergileri ve diğer tüm harçları geri ödemeye İranlı tarafı mecbur edebilmektedir. Bu mümkün olmadığı takdirde müteahhit, sürprizle ve beklenmedik kesintilerle karşılaşmamak için müşterisinden, ödemelerden yasal mahsupların yapılacağını teyit etmesini istemelidir.

Ödeme takviminin sözleşmede çok kesin ve açık şekilde tanımlanması önemlidir. Bazı İranlı tarafların ödemelerinde gecikmeye meyilli olabileceğinden hareketle, sözleşmelerde geç ödeme cezalarına ilişkin müeyyide hükümlerine yer verilmesi, zamanında ödeme yapılmasını temin etmek bakımından tedbirli bir davranış olacaktır.

Mevzuat "kârdanzararın" iddia edilmesini ve alınmasını güçleştirmektedir. Ancak, bunasözleşmelerde tasfiye zararlarına yönelik olarak yer vermek mümkün bulunmaktadır.

İran mevzuatı çerçevesinde mülkiyeti korumanın en uygun yöntemi kiralama anlaşmalarıdır. Bir "taahhüt sözleşmesi de" uygun güvenlik sağlayabilir.

Esasen, İranlı muhatap ile sözleşme imzalamadan önce bir İranlı hukuk firmasından/avukattan danışmanlık hizmetinin alınması veya Tahran Ticaret Ataşeliğimizin ile istişarede bulunulmasında fayda bulunmaktadır.

FUAR KATILIMLARININ SAĞLANMASI

Ekonomi üzerindeki uluslararası ambargoların kaldırılması, petrol üretiminin artırılması ve petrol fiyatının 50 dolar/varil seviyesinde istikrar kazanması, İran'ın döviz gelirinin artması, iç ticaret faaliyetlerinin ve yerli tüketimin canlanmasında başlıca etkenler olacaktır.

Bu çerçevede, İran'da düzenlenecek sektörel ticaret/sanayi fuarlarına katılım sağlanması önem taşımaktadır. Bazı uluslararası fuarlara Türkiye'den milli katılım sağlanmaktadır.

İran'da düzenlenen fuarların listeleri <http://eng.tpo.ir> veya <https://en.iranfair.com/> adreslerinde duyurulmaktadır.

Ayrıca, İran'da düzenlenen ve firmalarımızın "bireysel yada milli katılımı" Ekonomi Bakanlığınca desteklenen fuarlar listesi Bakanlığımızın web sayfasında (<https://www.ekonomi.gov.tr/portal/url/bsc>) duyurulmaktadır.

2018 YILI İÇERİSİNDE ÖNE ÇIKAN FUARLAR

- **Fuar Adı:** Iran AgriShow

Tarih: 21-24 Şubat 2018

Yer: Tahran

Sektör: Tarım Makineleri ve Ürünleri

- **Fuar Adı:** Iran International Renewable Energy, Lighting & Energy Saving

Tarih: 24-27 Şubat 2018

Yer: Tahran, İran

Sektör: Çevre Koruma Teknolojileri, Yenilenebilir Enerji, Su Teknolojileri, Sıhhi Tesisat

- **Fuar Adı:** SITEX

Tarih: 15-18 Şubat 2018

Yer: Isfahan, İran

Sektör: Tekstil

- **Fuar Adı:** ISFAHANAUTOPART

Tarih: Mayıs 2018

Yer: Isfahan, İran

Sektör: Otomotiv Endüstrisi, Aksam ve Yedek Parçaları

- **Fuar Adı:** AMTEXİRAN

Tarih: Haziran 2018

Yer: Tabriz, İran

Sektör: Makine Parçaları, Endüstriyel Otomasyon ve Enstrümantasyon

7. İŞADAMLARININ PAZARDA DİKKAT ETMESİ GEREKEN HUSUSLAR

GENEL BİLGİLER

İranlıları ilişkililerinde resmi olup; iş görüşmeleri çok uzun ve detaylı olabilmektedir. Yabancı şirketlerle çalışan İranlılar, Batı iş değerlerine aşinadır. Toplantılara ve iş görüşmelerine takım elbise ve kravat ile katılmak mümkündür.

Bu çerçevede, yabancı firmaların İran'daki faaliyetlerinde mali ve hukuki konularda güvenilir danışmanlık firmaları ile hareket etmeleri, pazara girmeden önce mümkün olduğu ölçüde kapsamlı bir pazar araştırması yaptırmaları, İran'da ticaretin sabır gerektirmesi gibi ticarete yazılı olmayan bazı kuralları bilmeleri, özellikle küçük ve orta ölçekli firmaların ticari faaliyetlerine küçük işlemlerle ülkeyi, piyasayı, iş çevrelerini tanıyarak başlamaları uzun dönemde daha yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

İran'da alkol ithalatı ve tüketimi yasaktır.

Firmalarımızın "ihracata yönelik pazar araştırması ve pazara giriş faaliyetlerinin" desteklenmesine ilişkin mevzuat Ekonomi Bakanlığının web sayfasında yer almaktadır.

PARA KULLANIMI

İran Riyali, İran dışında konvertibl bir para değildir.

İran'da piyasada döviz bürolarında döviz (Dolar, Avro) bozdurmak mümkündür. Günlük alışverişlerde Riyal kullanılması tavsiye olunmaktadır. Yabancılar İran'da buldukları sırada otel faturalarını yada yüksek tutardaki alımlarını dövizle ödeyebilmektedir. Tahran'a uçak ile gelen yabancı yolcuların ilk aşamada Havaalanındaki döviz bürosunda az miktarda döviz (50-100 dolar veya Avro) bozdurup Riyal alması genelde tavsiye olunmaktadır.

Döviz bürolarında, Riyal alımı için bozdurulacak döviz banknotunun hasarlı, yıpranmış, eski olmaması yada üstünde kalem karalaması bulunmamasına dikkat edilmektedir.

İran'ın resmi parası "Riyal" olmakla birlikte, alışveriş hesaplamasının kolay olması amacıyla halk arasında para birimi için "Tümen" ifadesi kullanılmaktadır. Başka bir ifadeyle, pazarda satılan ürün yada hizmet için talep edilen ücret/fiyat çok büyük olasılıkla "Tümen"dir. Ancak, banknot paraların üstünde sadece "Riyal" yazmakta, "Tümen" ifadesi bulunmamaktadır. (1 Tümen= 10 Riyal)

İran'da uluslararası bankacılık sistemiyle entegre kredi kartı uygulaması bulunmadığından, yabancılar alışverişlerini nakit/peşin yapmaktadır.

PASAPORT VE VİZE İŞLEMLERİ

Diplomatik, Hizmet, Hususi ve Umuma Mahsus Pasaport hamili Türk vatandaşları, İran'a 90 günü aşmayan seyahatlerinde vizeden muaftır.

RESMİ TATİLLER VE ÇALIŞMA SAATLERİ

İran yeni yılı 21 Mart'ta başlamaktadır. İran'da birçok tatil İslami yıla göredir. Bu durumun istisnası ise 21-24 Martta kutlanan Yeni Yıl (Nevruz)'dur.

İran'daki kurumları Perşembe ve Cumagünleri, özel şirketler ve bankalar ise yalnızca Cumagünü kapalıdır. Firmaların çalışma saatleri 08.30–13.00 ve 15.00–19.00 arasındadır.

Bankaların çalışma saatleri Perşembe günleri 08.30–12.30 arası, diğer günler 08.30–16.00 arasındadır. Kamu kurumları ise 08.00–14.00 saatleri arasında çalışmaktadır.

Tablo 14: Ülkedeki Resmi Tatiller

YILBAŞI	1 Ocak
İRAN İSLAM DEVRİMİ (DEVRİM YILDÖNÜMÜ/1979)	11 Şubat
HZ. FATEMEH ZEHRA'NIN ÖLÜM YILDÖNÜMÜ	13 Mayıs
PETROLÜN MİLLİLEŞTİRİLMESİ	19 Mart
NEVRUZ (İRAN YENİ YILI)	21 Mart-1 Nisan (12 Gün)
İRAN İSLAM CUMHURİYETİ GÜNÜ	31 Mart
DOĞA GÜNÜ	2 Nisan
HZ. İMAM ALİ'NİN DOĞUM YILDÖNÜMÜ	Hicri takvime göre belirlenir
EMEK VE DAYANIŞMA GÜNÜ (İŞÇİ BAYRAMI)	1 Mayıs
HZ. MEHDİ'NİN DOĞUM YILDÖNÜMÜ	22 Mayıs
İMAM HUMEYİNİ'NİN ÖLÜM YILDÖNÜMÜ	3 Haziran
15 HORDAD AYAKLANMASI	4 Haziran
HZ. ALİ'NİN ÖLÜM YILDÖNÜMÜ	Hicri takvime göre belirlenir
RAMAZAN BAYRAMI	Hicri takvime göre belirlenir
HZ. İMAM JAFAR SADEGH'İN ÖLÜM YILDÖNÜMÜ	30 Temmuz
GHADER-E KHOM BAYRAMI	13 Ekim
TASOOA	Hicri takvime göre belirlenir
ASHOORA	Hicri takvime göre belirlenir
HZ. PEYGAMBERİN VE İMAM HASAN MÜCTEBA'NİN ÖLÜM YILDÖNÜMÜ	Hicri takvime göre belirlenir

YEREL SAAT

İran saati Türkiye saatinde 90 dakika ileridedir.

ULAŞIM

Türk Hava Yollarının Tahran, Tebriz, İsfahan ve Meşhed'e uçuş seferleri bulunmaktadır. (www.thy.com)

İran'ın uluslararası havalimanlarındaki "havalimanı taksilerinin" otele ulaşımında kullanılması tavsiye edilmektedir. Taksilerde taksimetre bulunmadığından, yolculuk öncesi şoförle pazarlık yapılmalıdır.

Türkiye ile İran arasında demiryolu ile yolcu taşımacılığı, Ankara-Tahran-Ankara arasında ve ayrıca Van-Tebriz-Van arasında haftada bir günlük setli vagonlardan oluşan tren ile sağlanmaktadır. Ancak, İran'atrenileseyahat kararı öncesinde bahse konu seferlerin güncel durumu hakkında TCDD ile temasa geçilmesi tavsiye olunmaktadır. (TCDD Danışma Hattı: 444 8 233)

Coğrafi yakınlığı nedeniyle Türkiye ve İran arasında demiryolu ile yük taşımacılığı ucuz ve güvenli bir yol olabilecek iken; demiryolu hizmetlerinin yetersiz olması, özellikle Van Gölü geçişlerinde yetersiz Ro-Ro uygulamaları ve güvenlik kaygıları nedeniyle vagon taşımacılığında sıkıntılar yaşanabilmektedir.

8. SWOT ANALİZİ

GÜÇLÜ YANLAR	ZAYIF YANLAR
<ul style="list-style-type: none"> • Nükleer programı konusunda P5 + 1 ülkeleri (ABD, Rusya, Çin, Fransa, İngiltere ve Almanya) ile yapılan anlaşmanın muhtemelen ekonomik büyümeyi potansiyel olarak artıracak olması • İran'a yaptırımların kademeli olarak çözülmesi • Suudi Arabistan'dan sonra petrol rezervi açısından 2. Sırada bulunması • Rusya'nın ardından ikinci büyükdoğalgaz rezervine sahip olması • Doğal kaynak bakımından zenginliği • Güçlü tarım sektörü • Eğitimli iş gücü • Güçlü ulaşım ağı ve tedarik zinciri	<ul style="list-style-type: none"> • Yerel hidrokarbon tüketimindeki hızlı artış • Hidrokarbon kaasitesindeki gelişmelere yetişemeyen teknolojik gelişme sebebiyle ihracat kapasitesindeki olumsuzluk • Uluslararası yaptırımlar • İstihdam maliyetlerindeki artış • Vize hususundaki katı yaklaşım
FIRSATLAR	TEHDİTLER
<ul style="list-style-type: none"> • Birçok sektörde uzun dönemli potansiyel, kalifiye iş gücü • Bastırılmış talepler • Konaklama tesislerinin yetersiz oluşunun gayrimenkul sektörü için oluşturduğu imkan • Yaptırımların hafifletilmesi ile oluşabilecek doğrudan yabancı yatırımlarda potansiyel artış • Uluslararası nükleer görüşmelerde kaydedilen ilerleme	<ul style="list-style-type: none"> • Siyasi iktidarsızlık • Yaptırımların kaldırılmasına rağmen, İran'ın gelişmekte olan bir ülke olarak düşünülmesi • Uluslararası işletmelerin ülkede faaliyete geçme konusundaki kararsızlıkları • Düşük petrol fiyatlarının ekonomideki belirgin etkisi

9. YARARLI ADRESLER

- T.C. TAHRAN BÜYÜKELÇİLİĞİ

Büyükelçi: Rıza Hakan Tekin

Adres: Ferdowsi Ave. No. 337

ox: 11365-8758 Tehran

Tel: +98 21 3 595 11 00 (Santral)

Fax: +98 21 3 311 79 28

E-posta: embassy.tehran@mfa.gov.tr

- T.C.TEBRİZ BAŞKONSOLOSLUĞU

Adres: Ferdowsi Ave. No. 337

ox: 11365-8758 Tehran

Tel: +98 41 3327 18 82 +98 41 3327 18 83

Fax: +98 41 3332 49 07

E-posta: embassy.tehran@mfa.gov.tr

- TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Adres: Ferdowsi Ave. No: 337

P.O.Box: 11365-8758Tehran

Tel: + 98 21 3391 3592

Fax: + 9821 33924952

E-posta: tahran@ekonomi.gov.tr

- TAHRAN TİCARET, SANAYİ, MAYIN VE ZİRAAT ODASI

Adres: No. 82 - Khalid Islamboli (Vozara) Avenue - Tehran 15119 - IRAN

P.O.Box: 15875/3818

Tel: 009821-88723801-5

Fax: 009821-88723801-5

E-posta: info@tccim.ir

10. KAYNAKÇA

1. Ekonomi Bakanlığı Bilgi Sistemi – www.ekonomi.gov.tr
2. Trademap – www.trademap.org
3. Expodatabase - <http://www.expodatabase.com/>
4. Türkiye İstatistik Kurumu – www.tuik.gov.tr
5. World Meters - <http://www.worldometers.info/tr/>
6. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği – www.tobb.org.tr
7. The Economy Intelligence Unit (EIU) - <http://www.eiu.com/home.aspx>
8. Uludađ İhracatçılar Birliği - <http://www.uib.org.tr/tr/>

İskele Caddesi No:51 İpekyolu / VAN
Tel: 0 (432) 210 00 55
Faks: 0 (432) 216 44 88 - SMS 532 752 65 65

www.vantso.org.tr